

Publikationen

zur rechtlichen Zusammenarbeit

Билтен за судската практика на ЕСЧП

Билтен за судската практика
на Европскиот суд за човекови
права

IRZ

Publikationen zur rechtlichen Zusammenarbeit 2016

1992 1997 2002 2007 2012 2016

Макавеј, 2016

издаден од
Бирото за застапување на
Република Македонија пред ЕСЧП
и
Германската фондација за
меѓународна правна соработка,
регистир. здруж (ИРЗ)

Republic of Macedonia
Ministry of Justice
Република Македонија
Министерство за правда

ГЕРМАНСКА ФОНДАЦИЈА
ЗА МЕЃУНАРОДНА ПРАВНА
СОРАБОТКА

БИЛТЕН ЗА СУДСКАТА ПРАКТИКА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Издавач:

МАКАВЕЈ Скопје, 2016 година

Превод на македонски јазик (стр.7-53): Наташа Андреевска-Томовска, дипломиран толкувач по германски и англиски јазик при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Скопје.

Правна лектура на преводот (стр. 7-53): Д-р Александар Љ. Спасов, дипломиран правник (асистент на Правниот факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје).

Превод на македонски јазик (стр.53-72): Министерство за правда на РМ

Редакциска координација на македонското издание: Д-р Штефан Пирнер, адвокат и м-р Костадин Богданов, В.Д. Директор на Бирото за застапување на РМ пред ЕСЧП – Владин Агент.

Редакциска соработка на македонското издание: Драгана Радисавлевиќ, дипломиран правник со положен правосуден испит и Дана Трајчев-Божиќ, В.А., студии по медиуми и комуникации.

Преводот на овој Билтен на македонски јазик, како и печатењето на оваа публикација се овозможени од страна на Германската фондација за меѓународна правна соработка, регистрирано здружение (ИРЗ).

Содржина

I. ПОНОВИ ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

<i>Хелал (Helhal) против Франција</i> – Ж. бр. 10401/12 Пресуда од 19 февруари 2015 година [Оддел V].....	7
<i>Идентоба и други (Identoba and Others) против Грузија</i> – Ж. бр. 73235/12 Пресуда од 12 мај 2015 година [Оддел IV]	9
<i>Мехдијев (Mehdiyev) против Азербејџан</i> – Ж. бр. 59075/09 Пресуда од 18 јуни 2015 година [Оддел I]	11
<i>С.З. (S.Z.) против Бугарија</i> – Ж. бр. 29263/12 Пресуда од 3 март 2015 година [Оддел IV].....	13
<i>Галардо Санчез (Gallardo Sanchez) против Италија</i> – Ж. бр. 11620/07 Пресуда од 24 март 2015 година [Оддел IV]	14
<i>Бочан (Bochan) против Украина (бр. 2)</i> – Ж. бр. 22251/08 Пресуда од 5 февруари 2015 година [ГСС]	15
<i>Заводник (Zavodnik) против Словенија</i> – Ж. бр. 53723/13 Пресуда од 21 мај 2015 година [Оддел V]	19
<i>Волков и Адамскиј (Volkov and Adamskiy) против Русија</i> – Ж. бр. 7614/09 и 30863/10 Пресуда од 26 март 2015 година [Оддел I]	21
<i>Капетаниос и други (Kapetanios and Others) против Грција</i> – Ж. бр. 3453/12, 42941/12 и 9028/13 Пресуда од 30 април 2015 година [Оддел I]	22

Ролена (Rohlena) против Република Чешка – Ж. бр. 59552/08 Пресуда од 27 јануари 2015 година [ГСС]	24
Џугашвили (Dzhugashvili) против Русија – Ж. бр. 41123/10 Одлука од 9 декември 2014 година [Оддел I]	26
Vinci Construction and GTM Génie Civil et Services против Франција – Ж. бр. 63629/10 и 60567/10 Пресуда од 2 април 2015 година [Оддел V]	27
Апосту (Apostu) против Романија – Ж. бр. 22765/12 Пресуда од 3 февруари 2015 година [Оддел III]	29
Пенчеви (Penchevi) против Бугарија – Ж. бр. 77818/12 Пресуда од 10 февруари 2015 година [Оддел IV]	30
Драгојевиќ (Dragojević) против Хрватска – Ж. бр. 68955/11 Пресуда од 15 јануари 2015 година [Оддел I]	32
Фухс (Fuchs) против Германија – Ж. бр. 29222/11 и 64345/11 Одлука од 27 јануари 2015 година [Оддел V]	33
Делфи АС (Delfi AS) против Естонија – Ж. бр. 64569/09 Пресуда од 16 јуни 2015 година [ГСС]	34
Гусева (Guseva) против Бугарија – Ж. бр. 6987/07 Пресуда од 17 февруари 2015 година [Оддел IV]	36
Морис (Morice) против Франција – Ж. бр. 29369/10 Пресуда од 23 април 2015 година [ГСС]	37
Купингер (Kupringer) против Германија – Ж. бр. 62198/11 Пресуда од 15 јануари 2015 година [Оддел V]	42

<i>S.L (С.Л.) и J.L. (Ј.Л) против Хрватска</i> – Ж. бр. 13712/11 Пресуда од 7 мај 2015 година [Оддел I]	44
<i>Нешков (Neshkov) и други против Бугарија</i> – Ж. бр. 36925/10 и други. Пресуда од 27 јануари 2015 година [Оддел IV]	45
<i>Разаков (Razzakov) против Русија</i> – Ж. бр. 57519/09 Пресуда од 5 февруари 2015 година [Оддел I]	49
<i>Варга (Varga) и други против Унгарија</i> – Ж. бр. 14097/12 и други. Пресуда од 10 март 2015 година [Оддел II]	51

II. ПРЕСУДИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

<i>Илиевска против Република Македонија</i> – Ж. бр. 20136/11 Пресуда од 7 мај 2015 година, [Оддел I]	52
<i>Николова против Република Македонија</i> – Ж. бр. 31154/07 [Пресуда на ЕСЧП од 21 мај 2015 година]	53
<i>Ефтимов против Република Македонија</i> – Ж. бр. 59974/08 [Пресуда на ЕСЧП од 2 јули 2015 година]	54
<i>Андоновски против Република Македонија</i> – Ж. бр. 24312/10 [Пресуда на ЕСЧП 23 јули 2015 година]	56
<i>Андоноски против Република Македонија</i> – Ж. бр. 16225/08 [Пресуда од 17 септември 2015 година]	61
<i>Миткова против Република Македонија</i> – Ж. бр. 48386/09 [Пресуда од 15 октомври 2015 година]	63

<i>Хајрулаху против Република Македонија</i> – Ж. бр. 37537/07 [Пресуда од 29 октомври 2015 година]	66
--	----

<i>Аслани против Република Македонија</i> – Ж. бр. 24058/13 [Пресуда од 10 декември 2015 година]	69
---	----

I. ПОНОВИ ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ЧЛЕН 3

Понижувачко постапување

Отсуство на физиотерапија и на соодветен пристап до санитарни јазли за затвореник со тешка телесна попреченост: повреда

Хелал (Helhal) против Франција – Ж. бр. 10401/12 Пресуда од 19 февруари 2015 година [Оддел V]

Факти – Жалителот, кој од 2006 година боледувал од параплегија на долните екстремитети и од двојна инконтиненција, моментално отслужува затворска казна во траење од триесет години. Во август 2010 година се жалел пред судијата надлежен за извршување на санкции со цел да му ја укине казната поради медицински причини. Се жалел дека затворските простории не биле прилагодени на неговата попреченост, поради која можел да се движи наоколу само во инвалидска количка, кога се туширал морал да му помага друг затвореник кој му бил назначен за таа цел, и дека физиотерапијата што ја добивал била несоодветна. Во февруари 2011 година судот надлежен за извршување санкции ја одбил неговата жалба и, земајќи предвид две паралелни стручни лекарски мислења, утврдил дека здравствената состојба на жалителот соодветствувала со затворската казна. Меѓутоа, судот забележал дека затворот не бил прилагоден на потребите на жалителот и дека постоеле други установи кои би биле подобро опремени за негов прием. Жалбите поднесени од страна на жалителот против таквата пресуда биле отфрлени.

Право – Член 3: Бидејќи жалителот имал телесна попреченост поради која главно бил врзан за инвалидска количка – иако тој очигледно понекогаш можел да оди со помош на бастуни или одалка – неговите жалбени наводи биле разгледувани во контекст на начелата што ја уредувале обврската на државата да се грижи за лицата со телесна попреченост во смисла на нивната ранливост при справувањето со тешкотиите на притворот. Во однос на квалитетот на негата која му била пружена на жалителот во притвор, а особено во однос на прашањето дали националните власти сториле сè што разумно би можело да се очекува од нив за да му ја овозможат рехабилитациската терапија што му била потребна и да му понудат некакви изгледи за подобрување на неговата состојба, во затворот три години не била овозможена физиотерапија. Во текот на тој период, и покрај повторуваните препораки на докторите тој да се лекува кај лекар специјалист, не биле преземени конкретни мерки, ниту пак биле направени напори со цел на жали-

телот да му се овозможат физиотерапевтски третмани кои биле прилагодени на неговата состојба. Ставот на жалителот, кој очигледно не сакал да побара префрлување поради оддалеченоста од неговото семејство, не бил доволен за да го оправда тоа што затворските и здравствените органи не презеле никакво дејство.

Во однос на условите на притворот и пристапот до санитарните јазли, а особено до тушовите, жалителот не можел да дојде до просториите без помош од друго лице, бидејќи тие не се наоѓале во ќелијата ниту пак до нив можело да се пристапи со инвалидска количка. Понатаму, во поглед на состојбата на жалителот, затвореникот што бил назначен да му помага околу секојдневните работи, морал да му помага да се измие, а тоа било ситуација што генералниот инспектор на затворите ја сметал за неприфатлива.

Иако законодавната власт донела одредба во 2009 година според која сите затвореници со телесна попреченост требало да именуваат лице за неа по нивен избор, таквата мерка – дури и под претпоставка дека биле исполнети релевантните критериуми во конкретниот случај – не била доволна за да ги задоволи потребите на жалителот, на кого тешко му било да се искапе поради неговата инконтиненција, отсуството на приватност и фактот што на друг затвореник му била дадена задачата да му помага. Таквата помош не била обезбедена како дополние на неа пружана од страна на стручни здравствени лица, а затвореникот кој бил назначен да му помага на жалителот ја немал потребната обука за да му помага на лице со телесна попреченост. Во врска со тоа, Судот во неколку наврати тврдел дека во случаите кога била овозможена помош, дури и доброволна, од страна на друг затвореник, тоа не значело дека се задоволени посебните потреби на жалителот или дека државата ги исполнила своите обврски во тој поглед во согласност со членот 3 од Конвенцијата. Накусо, иако продолжениот притвор на жалителот сам по себе не бил спротивен на членот 3 од Конвенцијата, домашните власти не му ја овозможиле потребната неа за да го заштитат од постапување кое е спротивно на таа одредба. Во поглед на неговата тешка телесна попреченост и на фактот дека бил двојно инконтинентен, долгото време што го поминал во притвор без рехабилитатиска терапија, во установа во која можел да се истушира само со помошта на друг затвореник, го подложило жалителот на тешкотија која го надминувала неизбежното ниво на страдање својствено за притворот. Таквите околности довеле до понижувачко постапување, што е повреда на членот 3. Фактот што ништо не укажувало на тоа дека властите постапувале со намера да го понижат или да го обезвреднат жалителот на ниеден начин не го променил таквиот наод.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 7.000 евра за нематеријална штета.

Позитивни обврски (суштински аспект/процесен аспект)

Неуспех на државата да заштити демонстранти од хомофобично насилство и да започне ефективна истрага: повреда

Идентоба и други (Identoba and Others) против Грузија – Ж. бр. 73235/12 Пресуда од 12 мај 2015 година [Оддел IV]

Факти – Жалителите биле здружение кое било основано за да ги унапреди и заштити правата на лезбејките, геј мажите, бисексуалците и трансродовите (ЛГБТ) лица во Грузија, и 14 поединци. На 17-ти мај 2012 година во Тбилиси се одржала мирна демонстрација во знак на одбележување на Меѓународниот ден против хомофобијата, која била организирана од првиот жалител и на која учествувале околу 30-тина лица, вклучувајќи и 13-мина од индивидуалните жалители. За време на настанот, ЛГБТ лицата кои биле учесници во маршот биле навредувани, заканувани и напаѓани од страна на поголема група на контрадемонстранти кои биле членови на две религијски групи. На крајот, полицијата уапсила четворица од жалителите и кратко ги притворила и/или ги возела наоколу во полициска кола, со наводна цел да ги заштити од контрадемонстрантите. По таквите настани, жалителите поднеле неколку кривични пријави, барајќи пред сè да се започнат кривични истраги за нападите врз нив од страна на контрадемонстрантите кои биле сторени со дискриминирачка намера, и за постапките и пропустите на полициските службеници, кои не успеале да ги заштитат од нападите. Во 2012 година биле отворени две истраги за повредите со кои се здобиле двајца од жалителите и сè уште се во тек.

Право – Член 3 во врска со член 14 (вториот до четиринаесеттиот жалител)

(а) *Дали нападот врз жалителите го достигнал минималниот праг на сериозност според членот 3 во врска со членот 14 од Конвенцијата* – При оценувањето на инцидентот, Судот ја имал предвид незгодната положба во која се нашле ЛГБТ лицата во тужената држава во времето на нападите и различните извештаи во кои биле документирани негативните ставови против членовите на ЛГБТ заедницата што превладувале во некои делови од грузиското општество. Имајќи го ова предвид, Судот најпрвин забележал дека за време на маршот жалителите биле опколени од гневна толпа која била побројна од нив и која упатувала смртни закани и по случаен избор прибегнувала кон физичко насилство против нив. Таквото однесување било мотивирано од јасни хомофобични предрасуди, кои биле покажани со особено навредливиот и заканувачки јазик што го употребувале двете религијозни групи и со дејствата на кинење на ЛГБТ знамиња и постери придружени со конкретни физички напади врз некои од жалителите. Очигледно е дека целта на таквата вербална и физичка злоупотреба било да се заплашат жалителите така што ќе се одвратат од тоа јавно да ја изразат својата поддршка за ЛГБТ заедницата. Чувствата на вознемиреност на жалителите сигурно биле засилени со фактот што полициската заштита што им била ветена пред да се одржи маршот не била овозможена навре-

мено и соодветно. Оттука, таквото насилство довело до стравот, вознемиреноста и несигурноста кои ги искусиле сите 13-мина жалители, а кои биле доволно сериозни за да го достигнат релевантниот праг според членот 3 во врска со членот 14 од Конвенцијата.

- (б) *Дали властите им ја овозможиле потребната заштита на жалителите* – Бидејќи организаторот на маршот изрично ја предупредил полицијата за веројатноста од злоупотреба, органите за спроведување на законот имале неминовна позитивна обврска да ги заштитат демонстрантите од насилство. Но, на демонстрацијата бил присутен само ограничен број на полициски службеници и кога започнале вербалните напади тие се оддалечиле од местото на настанот без претходно предупредување, со што дозволиле тензијата да прерасне во физичко насилство. Додека конечно да одлучат да интервенираат, жалителите веќе биле шиканирани, навредувани или напаѓани. Понатаму, наместо да се фокусираат на сопирањето на најагресивните контрадемонстранти со цел да се дозволи продолжување на мирната поворка, задоцнетата интервенција на полицијата преминала во апсење и евакуација на дел од жалителите, на самите жртви кои ја повикале за да ги заштити. На тој начин, домашните власти не успеале да обезбедат соодветна заштита за жалителите од нападите на поединци за време на маршот.
- (в) *Дали била спроведена ефективна истрага за инцидентот* – Исто така, властите не ја исполниле својата процесна обврска да истражат што тргнало наопаку за време на инцидентот од 17 мај 2012 година, со посебен акцент на разобличувањето на нетолеранцијата како мотив и идентификувањето на одговорните лица. И покрај повторните жалби поднесени од страна на жалителите веднаш по инцидентот, кои се однесувале и на нечовечното постапување и на наводното непостапување на полицијата, домашните власти не започнале сеопфатна и значајна истрага за околностите на инцидентот во однос на сите жалители. Наместо тоа, тие без објаснување го стесниле опсегот на истрагата на два одделни случаи кои се однесувале на физички повреди што им биле нанесени само на двајца индивидуални жалители и кои начелно довеле до административни санкции за двајца контрадемонстранти со парична казна од по 45 евра. Со оглед на степенот на насилство и агресија врз жалителите, тоа не можело да се смета за доволно за државата да биде ослободена од својата процесна обврска во согласност со членот 3.

Во таквите околности неопходно било домашните власти да ги преземат сите разумни чекори за разоткривање на можните хомофобични мотиви за предметните настани. Во отсуство на таква значајна истрага од страна на органите за спроведување на законот, произлегува дека кривичните дела кои биле мотивирани од предрасуди би се разгледувале на исто рамниште со обичните случаи кои немаат таква конотација, а рамнодушност која би произлегла од тоа би била еднаква на службено помирување, па дури и премолчно согласување со кривичните дела поради омраза. Освен тоа, тешко би било за тужената држава да спроведе мерки со цел да се подобри работата на полицијата при слични мирни демонстрации во иднина, со што би се поткопала довербата

на јавноста во политиката на државата за заштита од дискриминација. Согледувајќи ги овие размислувања, домашните власти не успеале да спроведат соодветна истрага на наводите на тринаесеттемина жалители за нечовечко постапување.

Заклучок: повреда (шест гласа наспроти еден).

Судот исто така, едногласно, утврдил повреда на членот 11 во врска со членот 14 според која, тужената држава, спротивно на своите позитивни обврски, не го осигурила мирното одржување на маршот на 17 мај 2012 година и не ги спречила успешно хомофобичните и насилните контрадемонстранти.

Член 41: износи меѓу 1.500 евра и 4.000 евра за нематеријална штета.

Пропуштање на дејство како одговор на жалбени наводи што се однесувале на наводно нечовечко постапување со новинар: повреда

Мехдијев (Mehdiyev) против Азербејџан – Ж. бр. 59075/09 Пресуда од 18 јуни 2015 година [Оддел I]

Факти – Во 2007 година жалителот, кој бил новинар, објавил два написи кои содржеле критика на ситуацијата во Автономната Република Нахичеван. Подоцнежните настани се спорни. Според жалителот, на 22 септември 2007 година раководителот на окружниот оддел на Министерството за национална безбедност го обвинил за објавување на написи кои содржат клевета, по што тој бил уапсен и одведен во просториите на Министерството за национална безбедност, каде што бил клоцан и удиран од страна на петмина службеници на Министерството. Откако бил ослободен следниот ден во 2 часот наутро, тој веднаш го информирал весникот за неговото апсење. Бидејќи било премногу рано за да посети лекар, замолил роднини да ги фотографираат неговите повреди. Подоцна истото утро повторно бил уапсен од страна на полицијата, која сакала да знае зошто ги информирал медиумите за неговото апсење. Меѓутоа, според Владата, жалителот бил уапсен затоа што употребувал гласен и навредлив јазик во јавност. Подоцна истиот ден, окружен суд го осудил жалителот на административен притвор во траење од петнаесет дена поради попречување на полицијата. Потоа бил прегледан од лекар, но не добил лекарски извештај. Според жалителот, тој бил лишен од храна и вода и не добил легло за време на неговиот притвор. Бил принуден да ги поминува ноките надвор на бетонската патека, постојано бил врзуван со лисици и целосно бил искасан од комарци. На 27 септември 2007 година бил ослободен и лекуван во болница, но не му била дадена официјална лекарска потврда. Жалителот приложил непотпишан лекарски извештај од 1 октомври 2007 година, во кој било наведено дека тој имал скршено ребро, но не содржел дополнителни информации.

На 3 октомври 2007 година жалителот поднел кривична пријава до Окружното јавно обвинителство заснована на членовите 3, 5 и 10 од Конвенцијата. Подоцна поднел натамошни пријави до Генералното јавно обвинителство, Министерството за внатрешни работи, Народниот правобранител, Окружниот суд, Врховниот суд на Автономната Република Нахичеван, Врховниот суд на Азербејџан и Судскиот совет. Иако бил информиран дека неговите жалбени наводи биле препратени до надлежниот истражен орган, никогаш не било преземено дејство.

Право – Член 3 (процесен аспект): Судот бил повикан да утврди дали националните власти не спровеле ефективна службена истрага во врска со основаното тврдење за нечовечко постапување од страна на полицијата кое претставува повреда на членот 3. На самиот почеток тој забележал дека жалбите што жалителот ги поднел до домашните органи не довеле до кривични истраги и дека не било преземено дејство од страна на домашните судови, иако биле дадени доволно информации во врска со идентитетот на наводните сторители и времето, местото и природата на наводното нечовечко постапување. Според тоа, жалителот имал основано тврдење кое им налагало на властите да спроведат ефективна истрага за неговите наводи.

И покрај информацијата на Генералното јавно обвинителство и на Министерството за внатрешни работи дека жалбите на жалителот биле препратени до истражните органи за да бидат испитани, никогаш не била поведена кривична истрага.

Обвинителните органи ниту наредиле форензичка истрага на жалителот, ниту го сослужале жалителот, наводните сторители на нечовечкото постапување или другите можни сведоци. На крајот, Владата не дала објаснување зошто не била спроведена истрага. Соодветно на тоа, немало ефективна истрага за тврдењето на жалителот за нечовечко постапување.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 3 (суштински аспект): Што се однесува до наводното нечовечко постапување со жалителот од страна на службеници на Министерството за национална безбедност, Судот морал да оцени дали неговите наводи биле поткрепени со соодветен доказ. Жалителот дал детален опис на нечовечкото постапување со него, фотографии што наводно биле снимени од неговото семејство непосредно по неговото ослободување од притвор и непотпишан лекарски извештај од 1 октомври 2007 година. Сепак, таквиот доказ не бил доволен за Судот да утврди „без какво било сомнение“ дека жалителот бил подложен на наводното постапување од страна на државни службеници.

Заклучок: нема повреда (шест гласа наспроти еден).

Исто така, со шест гласа наспроти еден Судот сметал дека немало повреда на членовите 5 или 10 од Конвенцијата.

Член 41: 10.000 евра за нематеријална штета; барањето за материјална штета е отфрлено.

Ефективна истрага

Непотребни одложувања на кривичната постапка и неуспех соодветно да се истражат наводи за силување и напад: повреда

C.3. (S.Z.) против Бугарија – Ж. бр. 29263/12 Пресуда од 3 март 2015 година [Оддел IV]

Факти – Во септември 1999 година жалителката била одведена во стан во кој била држена против нејзината волја, била тепана и постојано силувана од група мажи пред да успее да избега.

Започната била кривична истрага од страна на обвинителството. Жалителката идентификувала дел од нејзините напаѓачи и двајца полициски службеници со кои тие наводно се сретнале пред да ја држат против нејзината волја. Истрагата била затворана четири пати, а досието на случајот било испраќано назад за натамошна истрага со објаснување дека не биле спроведени потребните истражни мерки или дека биле сторени процесни неправилности. Во 2007 година седуммина обвинети биле изведени пред Окружниот суд поради незаконско затворање, силување, поттикнување на проституција или киднапирање за целите на принуда во проституција. Биле одржани дваесет и две расправи, од кои околу десет биле одложени главно поради неправилности во повикувањето на обвинетите или сведоците. Со пресуда од март 2012 година, петмина од обвинетите биле осудени и добиле затворски и парични казни, еден обвинет бил ослободен од обвинението, а постапката против седмиот обвинет била прекината поради застареност. Петтемина од обвинетите кои биле осудени и жалителката ја обжалиле пресудата. Седум расправи пред Регионалниот суд биле одложени поради отсуството на некој од обвинетите или на нивните адвокати. Со правосилна пресуда од февруари 2014 година, судот укинал една од осудителните пресуди и ја прекинал постапката поради застареност. Затворските казни на дел од обвинетите биле намалени.

Право – Член 3 (*процесен аспект*): Делата на силување и напад кои ѝ биле причинети на жалителката спаѓале во опсегот на членот 3 од Конвенцијата. Вкупното времетраење на кривичната постапка поведена по жалбата на жалителката се свело на повеќе од четиринаесет години за првичната истрага и на два степенa на надлежност. Се чинело дека тој исклучително долг период не бил оправдан поради сложеноста на случајот. Настанатите доцнења се должеле на невнимателност од страна на властите и, меѓу другото, на тоа што истражните органи не истражиле одредени аспекти на случајот, а особено вмешаноста на поединците кои жалителката ги идентификувала како учесници во нападот.

Предолгото времетраење на постапката без сомнение имало негативни последици за жалителката, која очигледно била во многу ранлива психичка состојба по нападот. Била оставена во неизвесна состојба во однос на можноста за осигурување на судењето и казнувањето на нејзините напаѓачи, постојано морала да се враќа на суд и морала да ги преживува настаните за време на многубројните испитувања од страна на судот.

Соодветно на тоа, не може да се смета дека постапката ги исполнила условите содржани во членот 3 од Конвенцијата. Според тоа, Судот го одбил прелиминарниот приговор на Владата дека жалбата била преуранета.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 46: Во повеќе од 45 пресуди Судот веќе утврдил повреди на обврската за спроведување на ефективна истрага за жалби кои се однесуваат на Бугарија. Покрај тоа, неколку жалби кои се однесувале на случаи со силување неодамна биле симнати од листата по пријателско спогодување меѓу странките или по еднострана изјава на владата со која се признава повреда на членот 3. Во поголемиот дел од тие случаи Судот утврдил дека имало значителни доцнења во прелиминарната фаза од истрагата и дека не била спроведена темелна и објективна истрага. Во некои ситуации доцнењата довеле до прекин на постапките поради тоа што застариле, каде осомничените, и покрај тоа што биле идентификувани, не биле формално обвинети или каде, и покрај тоа што лицата за кои се претпоставувало дека се сторители биле изведени пред суд и судењето се одржало, истекло таканаречениот „апсолутен“ рок за застареност. Понатаму, во некои случаи властите не зеле предвид определени докази или побарале да се разјаснат определени фактички околности или вмешаноста на одредени поединци во кривичното дело, или обвинителот постојано одбивал да постапува според инструкциите на судот во однос на првичната истрага. Според тоа, постоел системски проблем со неефективност на истрагите во Бугарија. Меѓутоа, комплексноста на структурниот проблем што бил утврден го отежнувала препознавањето на точните причини за утврдените недостатоци или точното определување на конкретни мерки што би требало да се спроведат за да се подобри квалитетот на истрагите. Во таквите околности, Судот не сметал дека е во можност да посочи кои поединечни и општи мерки требало да се спроведат за целите на извршувањето на актуелната пресуда. Националните власти, во соработка со Комитетот на министри, биле најсоодветни за да ги препознаат различните причини за проблемот и за да одлучат кои општи мерки – практично – биле потребни како превенција на слични повреди во иднина, со цел да се спречи неказнивоста и да се унапредат владеењето на правото и довербата на јавноста и на жртвите во судскиот систем.

Член 41: 15.000 евра за нематеријална штета.

Екстрадиција

Непотребни одложувања при екстрадирање на жалител за да му се суди во државата барател: повреда

Галардо Санчез (Gallardo Sanchez) против Италија – Ж. бр. 11620/07 Пресуда од 24 март 2015 година [Оддел IV]

Факти – Жалителот е државјанин на Венецуела. Во април 2005 година, откако бил обвинет за предизвикување на пожар од страна на грчките власти, бил ставен во екстрадициски притвор од страна на италијанската полиција врз основа на налог за апсење кој бил издаден во согласност со Европската конвенција за екстрадиција. Во октомври 2006 година бил екстрадиран во Грција. Жалителот се пожалил пред Европскиот суд за должината на неговиот екстрадициски притвор.

Право – Член 5 став 1 (f): Екстрадицискиот притвор на жалителот бил во согласност со домашното право и бил оправдан со обврската на државата да постапува во согласност со своите меѓународни обврски и со постоењето на ризикот жалителот да побегне. Меѓутоа, жалителот бил ставен во екстрадициски притвор со цел да им се овозможи на грчките власти да го гонат. Во таа смисла неопходно било да се прави разлика меѓу два вида на екстрадиција со цел точно да се определи степенот на внимателност што е потребен за секоја од нив. Тие биле екстрадиција заради извршување на казна и екстрадиција со која ѝ се овозможува на државата барател да му суди на засегнатото лице. Во вториот случај, бидејќи кривичната постапка сè уште била во тек, требало да се претпостави дека лицето кое е предмет на екстрадиција е невино. Понатаму, во тој момент неговата можност за остварување на своите права на одбрана во кривичната постапка со цел да ја докаже својата невиност била значително ограничена, па дури и непостоечка. На крајот, властите на земјата на која ѝ било упатено барањето за екстрадиција биле исклучени од вршење на какво било испитување на основаноста на случајот. Поради сите тие причини, заштитата на правата на засегнатото лице и соодветното функционирање на постапката за екстрадиција, вклучувајќи ја и обврската за гонење на засегнатиот поединец во разумен рок, ѝ налагале на земјата на која ѝ било упатено барањето за екстрадиција да дејствува со особена внимателност.

Во овој случај, екстрадицискиот притвор траел околу една година и шест месеци, а значителните доцнења што може да им се припишат на италијанските власти се случиле во различни фази од постапката за екстрадиција, иако случајот не бил особено сложен. Според тоа, имајќи ја предвид природата на постапката за екстрадиција, која била поведена со цел жалителот да се гони во трета земја, како и неоправданоста на доцнењата од страна на италијанските судови, притворот на жалителот не бил „законит“ во смисла на член 5 став 1 (f) од Конвенцијата.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: не е поднесено барање за надомест на штета. (Види го и информативниот лист за Протерувања и екстрадиции и Прирачникот за европското право во областа на азил, заштита на границите и имиграција).

ЧЛЕН 6

Член 6 став 1 (граѓанска постапка)

Граѓански права и обврски

Правично судење

Мошне произволно толкување на пресуда на Европскиот суд од страна на Врховен суд при отфрлање на вонредна жалба: Членот 6 став 1 е применлив; повреда

Бочан (Bochan) против Украина (бр. 2) – Ж. бр. 22251/08 Пресуда од 5 февруари 2015 година [ГСС]

Факти – Жалителката била вклучена во долготрајна парница околу сопственоста на земјиште во домашните судови, која на крајот ја изгубила. Во 2001 година поднела жалба до Европскиот суд во која се жалела на неправичноста на домашните постапки. Во пресуда од 3 мај 2007 година (*Bochan v. Ukraine*, 7577/02) Судот утврдил повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата поради тоа што одлуките на домашните судови биле усвоени во постапки во кои не се почитувале гаранциите од членот 6 став 1 за правично судење преку независно и непристрасно судство, за правна сигурност, како и барањето да се даде доволно образложение на одлуките. Судот на жалителката ѝ доделил 2.000 евра за нематеријална штета.

Повикувајќи се на пресудата на Европскиот суд, жалителката потоа поднела „жалба во контекст на вонредните околности“ („вонредна жалба“), во која побарала од украинскиот Врховен суд да ги укине одлуките на домашните судови во врска со нејзиниот случај и во целост да ги одобри нејзините барања. Во март 2008 година Врховниот суд ја отфрлил нејзината жалба откако утврдил дека одлуките на домашните судови биле правилни и основани. Во јуни 2008 година ја прогласил дополнителната вонредна жалба поднесена од жалителката за недопуштена.

Во својата жалба до Европскиот суд во овој случај, жалителката се жалела во согласност со членот 6 став 1 од Конвенцијата и членот 1 на Протоколот бр. 1 дека при отфрлањето на нејзината вонредна жалба Врховниот суд не ги зел предвид наодите на Европскиот суд во неговата пресуда од 3 мај 2007 година.

Право – Член 6 став 1: Судот морал да утврди три прашања: (а) дали бил спречен со членот 46 од Конвенцијата да ги разгледува жалбите на жалителката, со оглед на тоа дека Комитетот на министри на Советот на Европа сè уште го надгледувал извршувањето на пресудата од 3 мај 2007 година, (б) дали во постапките по вонредната жалба на жалителката пред домашните судови биле почитувани гаранциите на Конвенцијата и, ако е така, (в) дали било постапувано во согласност со условите од членот 6 став 1.

(а) *Дали Судот бил спречен со членот 46 од Конвенцијата да ги разгледува жалбите* – Големиот судски совет повторил дека улогата на Комитетот на министри во сферата на извршувањето на пресудите на Судот не го спречувала Судот да разгледува

нова жалба во врска со мерките кои ги презела тужената држава за извршување на пресуда доколку жалбата содржи нови релевантни информации во врска со прашања за кои не било одлучувано во првичната пресуда.

Некои од тврдењата на жалителката во овој случај би можеле да се сфатат како жалби за наведен недостиг од соодветно извршување на пресудата на Судот од 3 мај 2007 година. Меѓутоа, жалбите за неизвршување на пресудите на Судот или за тоа дека не била обештетена повредата која веќе била утврдена од Судот биле надвор од надлежноста на Судот. Оттука, жалбите на жалителката во врска со пропустот да се поправи првичната повреда на членот 6 став 1 во нејзиниот претходен случај биле недопуштени.

Меѓутоа, жалителката поднела и нова жалба во врска со водењето и правичноста на постапката за која одлучувал Врховниот суд во март 2008 година. Таа, поконкретно, тврдела дека образложението кое Врховниот суд го дал во таа одлука очигледно било спротивно на релевантните наоди на Судот во неговата пресуда од 2007 година. Оттука, оваа нова жалба се однесувала на начинот на кој била донесена одлуката од март 2008 година во постапката по вонредната жалба на жалителката, а не на самиот краен резултат од таа постапка или за ефективноста на спроведувањето на пресудата на Судот од страна на националните судови. Според тоа, таа се однесувала на ситуација која се разликува од таа што била разгледана во пресудата од 2007 година и содржела нови релевантни информации во врска со прашања за кои не било одлучено со таа пресуда. Соодветно на тоа, Судот не бил спречен со членот 46 од Конвенцијата да ја разгледа новата жалба на жалителката во врска со неправичноста на постапката која завршила со одлуката на Врховниот суд од март 2008 година.

- (6) *Применливост на членот 6 за постапката по вонредната жалба на жалителката* – Иако членот 6 став 1 обично не се применува за вонредни жалби во кои се бара повторно отворање на запрена судска постапка, природата, опсегот и посебните одлики на постапката во врска со одредена вонредна жалба во одреден засегнат правен систем може да се такви што ќе ја вклучат постапката во врска со таквиот вид на жалба во полето на примена на членот 6 став 1 и во гаранцијата на правичното судење што овој член им ја обезбедува на учесниците во парницата. Затоа Судот мора да ги испита природата, опсегот и посебните одлики на вонредната жалба за која станува збор во дадениот случај.

Според важечката национална правна рамка, жалителката имала на располагање правно средство со кое се овозможувала судска ревизија на нејзиниот граѓански предмет од страна на Врховниот суд во контекст на наодот на Европскиот суд дека првичните домашни одлуки биле погрешни. Врз основа на видот на предвидената судска ревизија, на вонредната жалба поднесена од страна на жалителката може да се гледа како на продолжување на првичната (запрена) граѓанска постапка, која е слична со касациската постапка, онака како што е дефинирана со украинското право.

Во вакви услови, иако посебните одлики на оваа постапка која е слична со касациската може да влијаат на начинот на кој функционираат процесните гаранции пропишани со членот 6 став 1, Судот го зазел ставот дека тие гаранции би требало да се применуваат на ист начин како што се применувале за касациските постапки во граѓанските предмети, воопшто.

Овој заклучок, изведен од важечките национални правни одредби, бил поткрепен со упатување на опсегот и природата на „разгледувањето“ кое всушност Врховниот суд го спровел во март 2008 година пред да ја отфрли вонредната жалба на жалителката, оставајќи ги оспорените одлуки непроменети. Врховниот суд ги разгледал списите на предметот и судските одлуки донесени во текот на првичната постапка во контекст на новите поднесоци на жалителката засновани главно на пресудата на Судот од 2007 година.

Оттука, во контекст и на релевантните одредби на украинското законодавство и на природата и опсегот на постапката во врска со вонредната жалба на жалителката која завршила со одлуката на Врховниот суд од март 2008 година, по што следела неговата одлука за потврда од јуни 2008 година, Судот сметал дека таа постапка била од одлучувачко значење за утврдувањето на граѓанските права и обврски на жалителката. Според тоа, релевантните гаранции од членот 6 став 1 важеле за таа постапка.

Заклучок: прелиминарниот приговор е отфрлен (едногласно).

- (в) *Усогласеност со членот 6 став 1* – Судот повторил дека неговата улога не е да делува како четврта инстанца и да преиспитува дали пресудите на националните судови се усогласени со членот 6 став 1, освен ако нивните наоди може да се сметаат за произволни или очигледно неразумни.

Во овој случај, Врховниот суд, во својата одлука од март 2008 година, мошне погрешно ги претставил наодите на Европскиот суд во неговата пресуда од 3 мај 2007 година. Поточно, тој навел дека Европскиот суд утврдил дека одлуките на домашните судови биле законити и основани и доделил правичен надомест за повредата на гаранцијата на „разумен рок“ (а всушност таа жалба била одбиена како очигледно неоснована). Очигледно е дека таквите тврдења биле неточни. Образложението на Врховниот суд не се сведуvalo само на поинакво читање на некој правен текст. Според Судот, тоа може да се протолкува само како „мошне произволно“ или дека подразбира „негирање на правдата“, во смисла дека искривеното претставување на пресудата од 2007 година имало поразувачки ефект за обидот на жалителката нејзиното имотно побарување да биде разгледано во контекст на таа пресуда во рамките на постапка која е слична на касациска постапка и која била пропишана со домашното право. Според тоа, оспорената постапка не го исполнила барањето за „правично судење“ во согласност со членот 6 став 1.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 10.000 евра за нематеријална штета.

Правично судење

Отсуство на соодветно известување за стечајна постапка: повреда

Заводник (Zavodnik) против Словенија – Ж. бр. 53723/13 Пресуда од 21 мај 2015 година [Оддел V]

Факти – Во 1997 година суд за работни спорови ѝ наредил на една приватна компанија да му ја исплати на жалителот платата која доспеала и соодветните надоместоци (околу 8.350 евра). Во 1999 година пресудата станала правосилна. Во 2000 година против компанијата била поведена стечајна постапка. Во 2005 година побарувањата на жалителот биле признаени во стечајната постапка. Стечајниот управник и стечајниот совет го уверувале жалителот дека ќе го известат за напредокот во случајот, а особено за закажувањето на рочиштата во врска со распределбата на имотот. Во 2008 година еден хотелски комплекс кој бил во сопственост на компанијата бил продаден на јавна аукција. Извештаите за продажбата биле објавени на интернет на еден веб-портал за сметководители, на веб-страницата на Словенечката новинска агенција и во еден финансиски дневен весник. По продажбата, во јуни 2008 година стечајниот совет на окружниот суд усвоил нацрт-предлог за распределба на имотот на компанијата во стечај на 19-мината останати доверители. Било предложено секој од нив да добие по 2.85% од побарувањето кое било признаено во постапката, кое во случајот на жалителот изнесувало 237 евра. Судот закажал дополнително рочиште во септември 2008 година со цел да ја потврди распределбата на имотот. Окружниот суд ја објавил својата одлука, како и известување за рочиштето на својата огласна табла. Известувањето за рочиштето, со датумот и местото на одржување, исто така било објавено во Службен весник. На рочиштето окружниот суд го потврдил предлогот на стечајниот управник за распределба. Неговата одлука следниот ден била објавена на огласната табла на судот и можела да се оспори во рок од осум дена. Бидејќи не била поднесена жалба против таквата одлука, таа станала правосилна. Во ноември 2008 година стечајната постапка била запрена. Во декември 2008 година жалителот ја обжалил одлуката со цел да ја запре стечајната постапка. Тврдел дека не бил соодветно известен за септемвриското рочиште во врска со распределбата на имотот и дека требало да му се додели целосниот износ на неговото побарување во стечајната постапка. Во 2009 година неговата жалба била отфрлена, а неговата уставна жалба била одбиена.

Право – Член 6 став 1: Правилата за доставување на покани и одлуки преку нивно објавување на огласната табла на судот и во Службен весник ѝ служеле на легитимната цел да се осигури дека стечајната постапка е брза и ефикасна. Причината за укинувањето на личната достава било дека ваквиот вид на постапки може да вклучува голем број на доверители и странки. Личната достава на судски документи би можела значително да ги зголеми трошоците на постапката, а особено и, да го отежни нејзиниот тек доколку е неуспешна. Меѓутоа, според домашното право, рочиштето за распределбата на имотот претставувало клучен момент во постапката. До тој момент, доверителите

можеле да го оспорат официјалниот предлог на стечајниот управник за распределба на имотот. Тие биле спречени да го сторат тоа во некоја подоцнежна фаза. Во таа смисла, осумдневниот временски рок за поднесување на жалба против одлуката за распределба бил релативно краток. Жалителот бил странка во постапката во која поминале повеќе од осум години пред да се закаже рочиште за распределба на стечајната маса. Во тоа време останале само 19 доверители, чии имиња требало да му бидат познати на судот. Исто така, жалителот, кој не бил застапуван од адвокат, тврдел дека бил уверуван од страна на стечајниот управник дека ќе биде известен за каков било напредок во постапката. Имајќи го предвид прилично малиот број на доверители во постапката, Судот не видел причина зошто жалителот не требало да му верува на стечајниот управник. На крајот, иако домашното право навистина не ја предвидува личната достава на поканиите и на судските одлуки во стечајната постапка, тоа ја предвидувало можноста за објавување на известување за рочиштето во врска со распределбата на имотот и во масовните медиуми. Судот со жалење утврдил дека во овој случај домашниот суд не ја искористил другата можност за објавување. Судот не можел да се согласи со аргументот на Владата дека жалителот требало да знае за продажбата на хотелскиот комплекс од извештаите на интернет медиумите. Не можело да се смета дека засегнатите медиуми биле насочени кон општата јавност и/или дека допреле до жалителот (спореди со *Geffre v. France* (dec.), 51307/99, 23 јануари 2003 година, Информативна белешка бр. 49), постаро лице кое рекло дека не можело да користи компјутер или да пристапи на интернет. Нереалистично би било да се очекува дека жалителот редовно ќе ја проверува огласната табла на суд кој се наоѓал во различен град од оној во кој живеел или да добие пристап до секоја информација на Службениот весник. Под вакви околности, Судот не можел да заклучи дека жалителот имал правична можност да дознае за рочиштето за распределба на имотот и дека неговото пропуштање да учествува во постапката се должело на невнимание од негова страна (спореди со *Cañete de Goñi v. Spain*, 55782/00, 15 октомври 2002 година, Информативна белешка бр. 38). Понатаму, не би било непропорционално да се побара од државата да преземе дополнителни чекори за да осигури дека неколкуте преостанати странки во постапката, вклучувајќи го и жалителот, ќе бидат известени за рочиштето во врска со распределбата и за одлуката донесена на рочиштето. Со тоа што бил лишен од можноста да учествува на рочиштето од 10 септември 2008 година, жалителот бил спречен да го оспори планот на стечајниот управник за распределба на имотот и, со тоа, да го оствари своето право да добие поголем процент од неговото побарување за неисплатени плати.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот исто така утврдил повреда на членот 6 став 1 и членот 13 во однос на должината на постапката и неделотворноста на правните средства во таа смисла.

Член 41: 12.500 евра за нематеријална штета; барањето за материјална штета е одбиено.

Правично судење

Наводна полициска замка што довела до осуда за повреда на авторски права: недопуштено

Волков и Адамскиј (Volkov and Adamskiy) против Русија – Ж. бр. 7614/09 и 30863/10
Пресуда од 26 март 2015 година [Оддел I]

Факти – Како дел од полициските операции чија цел била да се разоткријат поединци вклучени во дистрибуција на фалсификуван софтвер, жалителите биле контактирани од страна на двајца полициски службеници со прикриен идентитет кои ги замолиле да им инсталираат софтвер на нивните компјутери. Жалителите купиле и потоа инсталирале нелиценциран софтвер на компјутерите на службениците. Подоцна биле осудени за повреда на авторски права. Во постапката која се водела во согласност со Конвенцијата жалителите се жалеле дека полицијата ги поттикнала да го сторат делото, спротивно на нивното право на правично судење (член 6 став 1 од Конвенцијата).

Право – Член 6 став 1 (*двајцата жалители*): Судот повторил дека во случаите на наводна полициска замка требало најпрвин да утврди дали делото би било сторено без интервенцијата на властите. Жалителите се занимавале со легитимна деловна активност, а полицијата стапила во контакт со нив како што тоа би го сторил секој обичен клиент. Жалителите спонтано купиле или презеле од интернет нелиценциран софтвер, а потоа го инсталирале на компјутерите на тајните агенти, без какво и да било изрично барање или незаконито поттикнување од страна на полицијата. Покрај тоа, и двајцата отворено ги информирале полициските службеници дека софтверот бил фалсификат и дека би било многу поскапо да се инсталира лиценциран софтвер. Од таа причина, овој случај се разликувал од други руски случаи за полициска замка, бидејќи сопственото намерно однесување на жалителите, а не незаконитото или произволно постапување на полицијата, било одлучувачки фактор при извршувањето на нивните кривични дела.

Заклучок: недопуштено (очигледно неосновано).

Член 6 став 1 во врска со член 6 став 3 точка (в) (*Г-н Волков*): За време на расправата по неговата жалба, господин Волков не бил потпомогнат од адвокат, бидејќи тој не можел да си дозволи да го задржи својот бранител или да назначи друг по свој избор. Со оглед на широките овластувања на апелациониот суд за целосна ревизија на неговиот случај, господинот Волков можел да има значителна полза од правен советник со цел барем да му се намали казната. Според домашното право, правото на правно застапување се однесувало на жалбените постапки ако, *меѓу другото*, обвинетиот не се откажал од него во писмена форма. Доколку обвинетиот не можел да си дозволи да плати адвокат, обврска на властите било да му назначат адвокат. Од досието на случајот се чинело дека господин Волков не се откажал од неговото право на правна помош во жалбената постапка. Иако не побарал да му се назначи адвокат за правна помош, неговото однесување само по себе не ги ослободувало властите од нивната обврска да му овозможат ефикасна одбрана. Имајќи предвид дека домашните власти знаеле дека жали-

телот немал склучено договор за правни и адвокатски услуги со неговиот бранител, тие имале должност да му назначат бесплатен бранител за расправата по жалбата или да ја одложат расправата додека жалителот не биде во можност соодветно да биде застапуван.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 4.000 евра за нематеријална штета.

Презумпција на невиност

Административна парична казна за криумчарење изречена врз основа на факти кои претходно довеле до ослободување од обвинението во кривични постапки: повреда

Капетаниос и други (*Kapetanios and Others*) против Грција – Ж. бр. 3453/12, 42941/12 и 9028/13 Пресуда од 30 април 2015 година [Оддел I]

Факти – Поведени биле кривични постапки против тројцата жалители по обвиненија за криумчарење. Тие биле ослободени со пресуди кои станале правосилни во 1992, 1998 и 2000 година. Во меѓувреме им било наложено да платат административни парични казни. Тие изнесувале околу 130.000 евра во случајот на едниот жалител, и неколку стотици илјади евра во случајот на другиот жалител. Управните постапки завршиле со пресуди на Врховниот управен суд во 2011 и 2012 година. При отфрлањето на ревизијата на жалителите, Врховниот управен суд забележал дека управните органи не биле обврзани со никакви ослободителни пресуди донесени од страна на кривичните судови, бидејќи според домашното право само правосилните осудителни пресуди на кривичните судови имале вредност на *res judicata* за управните судови.

Кривичните и управните постапки против првиот жалител се однесувале на увоз на дванаесет електронски уреди, ловечка пушка, макара и видео камера без плаќање на релевантните царински давачки во 1985 и 1986 година. Двете групи на постапки против вториот жалител се однесувале на продажба на нафта и дизел гориво без дозволи за продажба во периодот меѓу 1993 и 1995 година. Двете групи на постапки против третиот жалител се однесувале на увоз на две луксузни возила во Грција во 1992 година, без плаќање на царински даноци и давачки, како и на нивното користење без претходна дозвола на царинските органи.

Право – Член 4 на Протоколот бр. 7: Административните санкции за кои станува збор биле кривични по својата природа, со оглед на сериозноста на наметнатите парични казни и на нивниот ефект на одвраќање. Обвиненијата кои биле покренати против жалителите пред управните и кривичните судови се однесувале пред сè на истото однесување кое се случувало во ист временски период. Од моментот кога добиените ослободителни пресуди во првата група на кривични постапки станале *res judicata*, требало да

се смета дека жалителите „веќе биле правосилно ослободени“ во смисла на членот 4 на Протоколот бр. 7. Со оглед на тоа дека жалителите се потпирале на ослободителните пресуди, кои веќе биле *res judicata*, и ги поднеле и до судовите кои ја испитувале основаноста на постапките и до Врховниот управен суд како највисока инстанца, управниот суд што го разгледувал предметот требало, по службена должност, да утврди какво влијание би можеле да имаат ослободителните пресуди во смисла на управните постапки кои биле во тек, бидејќи во спротивно, ако не се земе предвид постоењето на првата „кривична постапка“ тоа би било еднакво на намерно толерирање на ситуација во рамките на националниот правен систем, која би можело да го повреди начелото *ne bis in idem*.

Членот 4 на Протоколот бр. 7 начелно не го забранувал изрекувањето на казна затвор и парична казна за истата фактичка состојба, доколку се почитувало начелото *ne bis in idem*. Оттука, во смисла на спречувањето на криумчарење, ова начело не би било повредено доколку двата вида на казна, казната затвор и финансиската казна, биле изречени во една судска постапка. Понатаму, фактот што, во случајот на двајца од жалителите, кривичната постапка сè уште не била завршена кога била поведена управната постапка, сам по себе не бил проблематичен во однос на начелото *ne bis in idem*. Тоа начело ќе било запазено ако кривичниот суд ја прекинул расправата по отворањето на управната постапка и ако подоцна го прекинул кривичното гонење по потврдата на паричната казна за која станува збор во последен степен од страна на Врховниот управен суд.

Во својата пресуда во случајот *Åklagaren v. Hans Åkerberg Fransson*, Судот на правдата на Европската унија (СПЕУ) утврдил дека, во согласност со начелото *ne bis in idem*, држава може да изрече двојна санкција (даночна и кривична) за истите дејства, само ако првата санкција немала кривична природа. При оцената на кривичната природа на некоја даночна санкција, СПЕУ се повикувал на трите критериуми кои ги користел Судот во пресудата *Енџел и други (Engel and Others)*. Како последица од ова, Судот забележал поврзаност во судската практика на двата суда во однос на оцената на кривичната природа на даночните постапки и, *a fortiori*, на спроведувањето на начелото *ne bis in idem* за даночни и кривични предмети.

Во контекст на претходно кажаното, управните постапки за кои станува збор се однесувале на вториот „прекршок“ кој потекнувал од исти дејства како оние што биле предмет на првата, и конечната, ослободителна пресуда.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 6 став 2 од Конвенцијата: Овој случај очигледно се разликувал од случаите што веќе биле разгледувани од страна на Судот, во кои управно тело со дисциплински надлежности наметнало казна како последица на обвинувања против вработен во државната служба кои следеле по неговото ослободување од обвинение во кривична постапка. Во такви случаи, дисциплинската постапка уживала одредена автономија *vis-à-vis* кривичната постапка, особено во смисла на условите за нејзиното спроведување и неј-

зината неказнива намена. Врз основа на таквата автономија, изрекувањето на управна казна за вработеното лице за кое станувало збор не се сметало дека, само по себе, го повредува начелото за презумпција на невиност, доколку одлуката на управното тело не содржела изјава со која на жалителот му се припишувала кривична одговорност.

Во актуелниот случај, откако го оцениле материјалот во досието на случајот на поинаков начин од кривичните судови, управните судови сметале дека жалителите ги сториле истите кривични дела на криумчарење за кои претходно биле ослободени од страна на кривичните судови. Потоа, овие заклучоци биле потврдени, во последен степен, од страна на Врховниот управен суд. Со оглед на сличната природа на двете групи на постапки за кои станувало збор, спорните дејства и составните елементи на односните прекршоци, ваквиот наод на управните судови го повредил правото на жалители-те на презумпција на невиност, кое веќе било воспоставено со нивното ослободување од обвиненијата од страна на кривичните судови.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот исто така, во врска со еден од жалителите, утврдил повреда на членот 6 став 1 и членот 13 од Конвенцијата во однос на прекумерната должина на постапките и отсуството на ефективно правно средство во таа смисла.

(Исто така, види *Engel and Others v. the Netherlands*, 5100/71 и други, 8 јуни 1976 година; *Moulet v. France* (dec.), 27521/04, 13 септември 2007 година, Информативна белешка бр. 100; *Vagenas v. Greece* (dec.), 53372/07, 23 август 2011 година; *Vanjak v. Croatia*, 29889/04, 14 јануари 2010 година; и *Hrdalo v. Croatia*, 23272/07, 27 септември 2011 година.)

ЧЛЕН 7

Член 7 став 1

Nullum crimen sine lege

Потешка казна

Осуда поради „продолжено“ кривично дело, вклучувајќи дела извршени пред воведувањето на овој поим во Кривичниот законик: нема повреда

Ролена (Rohlena) против Република Чешка – Ж. бр. 59552/08 Пресуда од 27 јануари 2015 година [ГСС]

Факти – Жалителот бил обвинет за физичко и психичко злоставување на својата сопруга во повеќе наврати во периодот меѓу 2000-та година и 8 февруари 2006 година. Во 2007 година првостепениот суд го прогласил за виновен за продолженото кривично дело злоставување на лице со кое живеел под ист покрив, онака како што е дефинирано во

членот 215а на Кривичниот законик во неговиот дословен текст од 1 јуни 2004 година. Судот сметал дека дефиницијата се однесувала и на дејствата што биле сторени пред тој датум под услов во тоа време да доведат до друго кривично дело, како што е во случајот на жалителот. Осудителната пресуда ја потврдиле и апелацискиот и Врховниот суд.

Врховниот суд се повикал на својата пракса и заклучил дека кога некое кривично дело се врши продолжено и претставува единствено дејство, кривичната природа на таквото дејство мора да се оценува во согласност со законот кој бил на сила во времето на извршувањето на последното дејство кое го сочинувало кривичното дело. Овој закон се применувал и на претходни дејства, под услов тие да претставувале кривични дела според претходниот закон. Во овој случај, дејствата на жалителот пред измената на Кривичниот законик од 1 јуни 2004 година претставувале насилство против поединец или група поединци во смисла на членот 197а на Кривичниот законик и напад во смисла на членот 221 на тој законик.

Во 2008 година Уставниот суд ја отфрлил уставната жалба на жалителот како очигледно неоснована, оценувајќи дека судските одлуки во неговиот случај го немале ретроактивното дејство кое било забрането со Уставот. Во пресуда од 18 април 2013 година (види ја Информативната белешка бр.162), судски совет на Европскиот суд едногласно утврдил дека одлуката на домашните судови не го повредила членот 7 од Конвенцијата.

Право – Член 7: Жалителот бил осуден за кривично дело во согласност со членот 215а на Кривичниот законик, кое било воведено со измените на тој законик од 2004 година, како и за дејствата извршени пред таа дата. Домашните судови утврдиле дека за продолжено кривично дело треба да се смета едно и единствено дејство, чија правна класификација мора да се оценува во согласност со законот кој бил на сила во времето на завршувањето на последното извршување на тоа дело, доколку дејствата кои биле извршени според кој било претходен закон би биле казниви и според тој закон. Оттука, членот 215а се применувал и за нападите кои биле извршени од жалителот пред 2004 година, бидејќи тие претставувале кривично однесување според претходниот закон. При толкувањето на домашното право, домашните судови упатувале на концептот за продолжено кривично дело, кое се состоело од поединечни дејства кои се извршени за истата цел и кои го чинат истото кривично дело, а се поврзани со тоа што се извршени на ист или сличен начин, се случиле во краток временски период и се насочени кон истата цел. Однесувањето на жалителот пред 1 јуни 2004 година претставувало казниво кривично дело според домашниот закон кој бил на сила во тоа време и со тоа ги содржело составните елементи на кривичното дело од членот 215а. Според тоа, повикувањето на жалителот на одговорност во согласност со таа одредба и за дејствата кои ги извршил пред таа дата не претставувало ретроактивна примена на построг кривичен закон, што е забрането со Конвенцијата.

Во овие околности, и со оглед на јасноста со која релевантните домашни одредби биле формулирани и толкувани од страна на националните судови, жалителот бил во можност да предвиди дека може кривично да одговара за продолжено кривично дело и во

однос на периодот пред 2004 година, и соодветно да го промени своето однесување. Поради тоа, кривичното дело за кое бил осуден жалителот било засновано на релевантното „национално ... право во времето кога било сторено“, во кое кривичното дело било доволно јасно дефинирано за да го исполни барањето за квалитет на предвидливоста според членот 7 од Конвенцијата.

На крајот, Судот го одбил тврдењето на жалителот дека изрекувањето на казна во согласност со одредбата од 2004 година резултирало со построга казна од онаа што инаку би му била изречена. Ништо не укажувало на тоа дека пристапот на домашните судови имал негативен ефект на зголемување на тежината на назната на жалителот. Напротив, доколку дејствата кои ги извршил пред 1 јуни 2004 година биле оценети одделно од оние кои ги извршил потоа, нему ќе му била изречена барем истата казна како онаа што му била изречена во случајов, па дури и потешка казна.

Заклучок: нема повреда (едногласно).

(Исто така, види *Del Rio Prada v. Spain* [GC], 42750/09, 21 октомври 2013 година, Информативна белешка бр. 167; и *Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Herzegovina* [GC], 2312/08 и 34179/08, 18 јули 2013 година, Информативна белешка бр. 165)

Член 8

Отфрлање на барање за клевета на дедото на жалителот, поранешниот советски лидер Јосиф Сталин: недопуштено

Џугашвили (*Dzhugashvili*) против Русија – Ж. бр. 41123/10 Одлука од 9 декември 2014 година [Оддел I]

Факти – Жалителот му е внук на поранешниот советски лидер, Јосиф Сталин. Во 2009 година тој го тужел весникот „Новаја газета“ (*Novaya Gazeta*) за клевета откако бил објавен напис во кој биле обвинети лидерите на советското Политбиро, вклучувајќи го и Сталин, дека „пролеале многу крв“ со наредбата да егзекутираат полски воени затвореници во Катин во 1940 година. Во написот Сталин бил опишан како „крвожеден капибал“, а се тврдело и дека советските лидери „избегнале морална одговорност за многу тежок криминал“. Окружниот суд го отфрлил барањето откако утврдил дека написот придонел за дебата заснована на факти во врска со прашање кое требало длабоко историски да се разгледува и дека улогата на Сталин како светски позната личност барала повисок степен на толеранција кон оцената и критиката од јавноста. Потоа весникот објавил уште еден напис во кој биле претставени фактите на постапките за клевета. Жалителот повторно тужел, но неговото барање било отфрлено врз основа на тоа дека написот претставувал израз на гледиштето на авторот во врска со првичните постапки за клевета.

Право – Член 8: Судот го потврдил начелото дека публикациите што се однесувале на репутацијата на починат член од семејството на некое лице, во одредени околности, може да влијаат на приватниот живот и на идентитетот на тоа лице и на тој начин да потпаднаат под опсегот на членот 8 (види *Putistin v. Ukraine*, 16882/03, 21 ноември 2013 година, Информативна белешка бр. 168). Меѓутоа, тој правел разлика меѓу клеветата на поединци (како во случајот *Putistin*), чија репутација како дел од нивната семејна репутација останува во опсегот на членот 8, и легитимна критика на јавни личности кои, преземајќи улога на лидери, се изложуваат на надворешна оценка. Во случајот на жалителот, објавувањето на првиот напис во весникот придонело за историска дебата од јавно значење, која се однесувала на Јосиф Сталин и на неговата наводна улога во Катинскиот масакр. Вториот напис се однесувал на толкувањето на наодите на домашниот суд од страна на авторот и затоа може да се смета како продолжување на истата дискусија. Понатаму, Катинската трагедија и наводните улоги и одговорности на историските личности кои биле поврзани со неа неизбежно останале отворени за оцената и критиката на јавноста, бидејќи тие претставувале прашање од општ општествен интерес. Имајќи предвид дека случаите каков што е овој случај налагале постигнување на урамнотеженост на правото на почитување на приватниот живот со правото на слобода на изразување, Судот повторил дека составен дел на слободата на изразување, што е загарантирана со членот 10 од Конвенцијата, било да се трага по историската вистина. Во согласност со начелата втемелени во практиката на Судот, националните судови сметале дека написите придонеле за дебата заснована на факти во врска со настани од исклучителен јавен интерес и значење, утврдиле дека историската улога на Сталин барала висок степен на толеранција кон јавната оценка и критика на неговата личност и неговите дела, и го зеле предвид мошне емотивното претставиување на мислењата изложени во написите, утврдувајќи дека тие спаѓале во рамките на прифатливата критика. Со тоа, националните судови воспоставиле правична рамнотежа меѓу правата на приватност на жалителот и новинарската слобода на изразување.

Заклучок: недопуштено (очигледно неосновано).

Почитување на домот

Почитување на преписката

Претрес и заплена на електронски податоци, вклучувајќи и електронска пошта која била предмет на привилегиран однос меѓу адвокатот и клиентот: *повреда*

Vinci Construction and GTM Génie Civil et Services против Франција – Ж. бр. 63629/10 и 60567/10 Пресуда од 2 април 2015 година [Оддел V]

Факти – Во октомври 2007 година судијата за слободи и притворање на судот со проширена надлежност (*tribunal de grande instance*) го овластил Секторот за конкуренција,

потрошувачки прашања и превенција од измами (DGCCRF) да изврши контрола и претрес во просториите на неколку компании, вклучувајќи ги и оние на компаниите на жалителот, како дел од истрага за заеднички незаконски дејства. За време на контролата биле заплени големи број документи и компјутерски датотеки, како и целокупните содржини на сметките на електронската пошта на одредени поединци кои биле вработени во компаниите на жалителот. Секоја од компаниите на жалителот поднела жалба до судијата за слободи и притворање на судот со проширена надлежност (*tribunal de grande instance*) да ги укине контролите и, ако не успее во тоа, да побара враќање на незаконски запленилите документи. Меѓу другото, тие тврделе дека пленидбата на компјутерите била општа и неселективна, и дека голем дел од запленилите документи не бил поврзан со истрагата или бил опфатен со привилегираниот професионален однос меѓу адвокатот и клиентот, и дека во секој случај не бил извршен доволно детален попис на сите предмети. Исто така навеле дека не биле во можност да ја проверат содржината на документите пред нивната пленидба и дека затоа не можеле да ја спорат. Судијата ги отфлил сите барања на компаниите на жалителот, а Касацискиот суд ги отфрлил нивните ревизии.

Право – Член 8: Претресот и пленидба на електронски податоци, кои пред сè се состоеле од електронски пораки кои биле заштитени со привилегираниот однос меѓу адвокатот и клиентот, довеле до мешање во правата кои се заштитени со членот 8 од Конвенцијата. Таквото мешање во седиштето на фирмите на жалителот и во тајноста на нивната преписка било „во согласност со законот“ и имало за цел наоѓање на докази и показатели за постоењето на незаконски спогодби, што било во интерес и на „економската благосостојба на земјата“ и на „спречување на нереди или криминал“. Контролите биле со цел наоѓање докази за можни практики на нелојална конкуренција од страна на компаниите на жалителот и затоа не се чинело дека како такви биле несоодветни за целите на членот 8. Покрај тоа, домашната постапка предвидуvala голем број заштитни мерки.

Истражителите се обиделе да го ограничат нивниот претрес и да пленат само материјал што бил поврзан со предметот на нивната истрага. Покрај тоа, извршен бил доволно детален попис на предметите, кој го содржел името на датотеката, наставките на нејзиното име, нејзината историја и дигитални отпечатоци и им бил предаден на компаниите на жалителот, а направена била и копија од запленилите документи. Затоа пленидбите не можело да се опишат како „масовни и неселективни“.

Меѓутоа, пленидбите се однесувале на бројни електронски документи, вклучувајќи ги и целокупните професионални сметки на е-пошта на одредени вработени во компаниите на жалителот. Неспорно било дека таквите документи и сметки на електронската пошта содржеле голем број на датотеки и информации кои биле опфатени со привилегираниот однос меѓу адвокатот и клиентот. Секторот за конкуренција, потрошувачки прашања и превенција од измами во поднесоците кои ја содржеле неговата одбрана изрично му укажал на судијата за слободи и притворање дека немал приговор на враќањето на материјалот кој на тој начин бил подложен на професионална доверливост.

Понатаму, додека се спроведувале конкретните операции компаниите на жалителот не биле во можност ниту да ја проверат содржината на документите кои се заплениувале ниту да се произнесат за соодветноста на нивната пленидба. Не можејќи да ја спречат пленидбата на документи што не биле поврзани со истрагата, а особено на оние документи што биле опфатени со привилегираниот однос меѓу адвокатот и клиентот, на компаниите на жалителот би требало да им се овозможи, *a posteriori*, конкретно и ефективно испитување на нивната законитост. Жалбата како онаа предвидена со членот L.4504 од Трговскиот законик на Франција требало да им овозможи да добијат, ако било соодветно, враќање на односните документи или да гарантира дека компјутерските датотеки биле избришани во целост.

Во таа смисла, кога судијата е повикан да испита основани наводи за одземање на конкретно наведени документи, иако тие не биле поврзани со истрагата или биле опфатени со привилегираниот однос меѓу адвокатот и клиентот, тогаш од него се барало да донесе одлука за нивната судбина откако ќе изврши посебно испитување на сразмерноста и, кога тоа е соодветно, да нареди нивно враќање. Сепак, иако компаниите на жалителот го оствариле своето законско право на жалба до судија за слободи и притворање, а судијата знаел дека документите кои биле отстранети од страна на истражителите содржеле преписка од адвокат, тој начелно ја испитувал формалната законитост на оспорените пленидби, без да ги испита фактичките околности во кои тие биле извршени, како што всушност требало да постапи. Во контекст на претходно кажаното, пленидбите кои биле извршени во просториите на компаниите на жалителот, во околностите на случајот, биле несоодветни на целта кон која се стремело.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот исто така заклучил, едногласно, дека имало повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата поради отсуство на ефективна судска ревизија на одлуките со кои се одобрувале контролите и пленидбите во согласност со членот L.4504, став 6, на Трговскиот законик на Франција.

Член 41: утврдена е повреда која сама по себе е доволна за надомест на каква било нематеријална штета; барањето за надомест на материјална штета е отфрлено.

Почитување на приватниот живот

Протекување информации од досието за кривичната истрага во медиумите: повреда

Апосту (Apostu) против Романија – Ж. бр. 22765/12 Пресуда од 3 февруари 2015 година [Оддел III]

Факти – Во 2011 година жалителот, поранешен градоначалник, бил ставен во притвор пред судењето поради сомнение за корупција и фалсификување. Пред да биде изве-

ден пред суд, неколку весници објавиле информации и документи од досието за кривичната истрага, цитирајќи извадоци од следените телефонски разговори и упатувајќи на аспекти од приватниот живот на жалителот кои не биле поврзани со судењето. Кривичните истраги против жалителот сè уште биле во тек во времето кога била донесена пресудата на Европскиот суд.

Право – Член 8: Извадоци од досието за истрагата што се однесувале на случајот на жалителот биле објавени пред да започне контрадикторната фаза на постапката, а нивната содржина го прикажала жалителот во лошо светло, оставајќи го впечатокот дека тој сторил кривични дела. Покрај тоа, делови од телефонските разговори од исклучиво приватна природа не служеле за унапредување на кривичниот прогон, а со тоа нивното објавување не соодветствувало со итна општествена потреба. На тој начин, протекувањето на таквите информации од страна на властите претставувало мешање во правото на жалителот да се почитува неговиот приватен живот. Во согласност со домашното право, јавното пристапување до информации кои се содржани во досие за кривичен предмет било можно само откако предметот ќе биде поднесен до судот, но дури и тогаш тоа било ограничено и подложено на судска контрола. Меѓутоа, во случајот на жалителот можноста судијата да оцени дали некоја информација треба да ѝ се открие на јавноста била ограничена, бидејќи таа веќе протекла во медиумите. Со тоа, тужената држава не успеала да овозможи безбедно чување на информациите кои ги поседувала со цел да се осигури правото на жалителот на почитување на неговиот приватен живот или да му понуди каква било можност за оштета откако настанала повредата на неговите права.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот исто така утврдил повреда на суштинскиот аспект на членот 3 поради условите во кои бил држен жалителот во притвор пред судењето.

Член 41: барањето е задоцнето.

Одбивање да се дозволи на дете да патува во странство за да ѝ се придружи неговата мајка без согласноста на таткото: повреда

Пенчеви (Penchevi) против Бугарија – Ж. бр. 77818/12 Пресуда од 10 февруари 2015 година [Оддел IV]

Факти – Првиот жалител бил мајката на вториот жалител, малолетно дете. Во 2010 година, по разводот на бракот на првиот жалител со таткото на детето, жалителите го напуштиле брачниот дом во Бугарија. Потоа, првиот жалител побарал согласност од таткото да дозволи нивниот син да патува од Бугарија до Германија каде што првиот жалител завршувал постдипломски студии, но тој одбил да го стори тоа. Таа побарала

судски налог, но постапката, која траела речиси две години и два месеци на три степени на надлежност, завршила со одбивање на Врховниот касациски суд да дозволи детето да патува надвор од Бугарија само со неговата мајка. Во јули 2012 година жалителите повеле натамошни постапки кои завршиле со одлука од декември 2012 година, со која на детето му се дозволувало да патува со неговата мајка.

Право – Член 8: За жалителите, кои биле мајка и дете, можноста да продолжат да живеат заедно била суштинско прашање, кое очигледно спаѓало во опсегот на нивниот семеен живот во смисла на членот 8 од Конвенцијата. Одбивањето на Врховниот касациски суд, и времето кое им било потребно на судовите за да донесат одлука по предметот на спорот, ги спречило жалителите да бидат заедно додека првиот жалител студирал во Германија. На тој начин, постоело мешање во правото на двајцата жалители на заштита на нивниот семеен живот. Мешањето било „во согласност со законот“, бидејќи согласноста на двајцата родители била потребна за сите прашања во врска со остварувањето на родителските права, вклучувајќи го и патувањето на детето во странство, и била насочена кон легитимната цел за заштита на правата на таткото на детето. Се чинело дека барањето согласност од двајцата родители за секаков вид и времетраење на патувањето на нивното дете во странство не наметнува неразумно или неспразмерно ограничување на правото на жалителите на семеен живот, ако се земе предвид дека од државата е побарано да осигури правична рамнотежа меѓу засегнатите спротивставени интереси – тие на детето, на двајцата родители и на јавниот ред. Уживањето во меѓусебното друштво на родителот и детето претставува основен елемент на семејниот живот во согласност со членот 8, дури и ако врската меѓу родителите се распаднала. Во овој случај двата суда од понизок степен дозволиле детето да патува во странство без согласноста на таткото, откако извршиле детална анализа на семејната ситуација и утврдиле дека патувањето би било од интерес за детето.

Меѓутоа, нивните одлуки биле укинати од страна на Врховниот касациски суд врз основа на неговата добро воспоставена судска практика, според која не можело да се дозволи неограничено патување на дете во странство само со едниот родител. Сепак, Врховниот суд не водел сметка за околностите на случајот, како што е можноста на таткото и на мајката да се грижат за детето, елементите од психолошка, емотивна, материјална или медицинска природа или дали постоел некаков реален и конкретен ризик за детето доколку патува со мајка си во странство. Покрај тоа, своето одбивање го засновал на техничка грешка направена од страна на мајката кога го поднесувала нејзиното барање и, поконкретно, на тоа што пропуштила во писмена форма точно да ја наведе Германија како земја на дестинација. На крајот, и покрај настојувањето од страна на првиот жалител, одбил по службена должност да одреди конкретни граници во кои би можело да се дозволи патување. Ако овие фактори заедно се разгледаат, предизвикуваат сомнеж за соодветноста на оцената на Врховниот суд на тоа што е во најдобар интерес на детето. Во овие околности, неговата анализа не била доволно темелна, а неговиот пристап бил премногу формалистички. Покрај тоа, домашните постапки траеле повеќе од две години и осум месеци. Во текот на тој период детето не можело да патува

за да ѝ се придружи на неговата мајка. Со оглед на тоа што постапките биле одлучувачки за правото на двајцата жалители на семеен живот во согласност со членот 8, а особено за нивната можност да продолжат да живеат заедно и да уживаат во меѓусебното друштво, требало да се спроведат со особена внимателност. Имајќи предвид дека вториот жалител бил на многу млада возраст и дека бил приврзан за првиот жалител, потребен бил одреден степен на итност во обработката на барањето за патување од страна на националните власти. Накусо, процесот на одлучување на домашно ниво бил дискутабилен, поради тоа што Врховниот суд го одбил барањето за патување врз основа на очигледно формалистички причини и без вистинска анализа на тоа што е во најдобар интерес на детето, како и поради тоа што постапките траеле премногу долго.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: заедно 7.500 евра за нематеријална штета; заедно 1.101 евра за материјална штета.

Почитување на приватниот живот

Почитување на преписката

Недоволни гаранции против произволноста на домашните одредби за таен надзор: повреда

Драгојевиќ (Dragojević) против Хрватска – Ж. бр. 68955/11 Пресуда од 15 јануари 2015 година [Оддел I]

Факти – Во 2007 година жалителот бил осомничен за вмешаност во трговија со дрога. На барање од страна на обвинителството, истражниот судија ја одобрил употребата на мерки за таен надзор заради тајно следење на телефонот на жалителот. Во 2009 година жалителот бил прогласен за виновен за трговија со дрога и перење пари и осуден на казна затвор во траење од девет години. Во 2010 година неговата осуда била потврдена од Врховниот суд, а во 2011 година неговата уставна жалба била отфрлена.

Право – Член 8: Прислушувањето на телефонот на жалителот претставувало мешање во неговото право на почитување на неговиот „приватен живот“ и „преписка“. Во согласност домашното право, употребата на таен надзор била предмет на претходно одобрување. Меѓутоа, во случајот на жалителот налозите издадени од истражниот судија биле засновани само на изјава која се однесувала на барањето на обвинителството и на тврдењето дека „истрагата не можела да се спроведе на друг начин“, без да содржат информација дали биле достапни помалку интрузивни средства. Таквиот пристап бил потврден од страна на Врховниот суд и на Уставниот суд. Во област која е толку чувствителна како што е употребата на таен надзор Судот тешко можел да прифати такво толкување на домашното право, кое предвидувало претходно детално суд-

ско испитување на сразмерноста на употребата на мерки за таен надзор. Заобиколувањето на ова барање од страна на домашните судови со ретроактивно оправдување ѝ ја отворило вратата на произволноста и не можело да осигури соодветна и доволна заштита од потенцијална злоупотреба.

Во случајот на жалителот, кривичните судови ја ограничиле својата оценка на употребата на тајниот надзор во таа мера во која тоа е релевантно за допуштеноста на доказот што е добиен на тој начин, без да задираат во битието на барањата на Конвенцијата во врска со наводите за произволно мешање во правата на жалителот од членот 8. Владата не понудила никакви информации во врска со правните средства кои би можеле да му бидат на располагање на лице што се наоѓа во ситуацијата на жалителот. Затоа, меродавното домашно право, онака како што го толкувале и применувале домашните судови, не било доволно јасно во поглед на опсегот и начинот на остварување на дискрецијата што им била доделена на јавните власти, и не осигурало соодветни заштитни мерки од можна злоупотреба. Според тоа, постапката на издавање налози и надгледување на спроведувањето на мерките за следење на телефонот на жалителот не била во согласност со барањата за законитост, ниту пак на соодветен начин го ограничила мешањето во правото на жалителот на почитување на неговиот приватен живот и преписка на она што било „неопходно во едно демократско општество“.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот не утврдил повреда на членот 6 став 1 во однос на наводното отсуство на непристрасност на Судскиот совет и употребата на доказот добиен со таен надзор.

Член 41: 7.500 евра за нематеријална штета.

Член 10

Слобода на изразување

Кривични и дисциплински казни изречени на жалител-адвокат за клевета на вештак на обвинителството: недопуштено

Фухс (Fuchs) против Германија – Ж. бр. 29222/11 и 64345/11 Одлука од 27 јануари 2015 година [Оддел V]

Факти – Жалителот е адвокат. Додека застапувал клиент обвинет за преземање детска порнографија на неговиот компјутер, во писмена форма се обратил до домашен суд, тврдејќи дека приватниот вештак кој бил ангажиран од обвинителството да ги декриптира податочните датотеки манипулирал со нив со цел да го добие резултатот што го барало обвинителството и дека имал личен интерес за фалсификување на доказот. Вештакот бил под заклетва кога на судот му ги претставувал своите резултати. Тој поднел кривична пријава против жалителот. Жалителот бил осуден за клевета и казнет. Во

подоцнежна дисциплинска постапка добил опомена и парична казна. Во неговата жалба до Европскиот суд, жалителот се пожалил дека мерките кои биле преземени против него ги повредиле неговите права во согласност со членот 10 од Конвенцијата.

Право – Член 10: Судот утврдил дека мерките биле неопходни во едно демократско општество. Што се однесува до релевантноста и соодветноста на причините што ги навеле домашните судови, Судот се согласил со домашниот кривичен суд дека одбраната на интересите на неговиот клиент не му дозволувала на жалителот да донесе општ заклучок дека вештакот фалсификувал доказ. Исто така, тој се согласил со судот во дисциплинската постапка дека навредливите изјави не содржеле објективна критика на работата на вештакот во случајот на неговиот клиент, но биле насочени кон начелно обезбедување на неговата работа и прогласување дека неговите наоди се неупотребливи. Судот ги прифатил заклучоците на домашните судови дека изјавите што го сочинувале предметот на кривичните и дисциплинските постапки не биле оправдани со легитимното следење на интересите на клиентот. Што се однесува до прашањето за сразмерноста, Судот забележал дека кривичниот суд, при определувањето на санкциите што требало да му се наметнат на жалителот, предвид го зел фактот што неговите изјави не биле дадени јавно, дека вештаците кои биле под заклетва морале непречено да ги вршат своите должности и можеле да побараат заштита од навредливи и погрдни вербални напади, како и дека не се чинело дека паричните казни кои биле изречени во кривичните и дисциплинските постапки се несразмерни.

Заклучок: недопуштено (очигледно неосновано).

Слобода на споделување информации

Доделување отштета од новински веб-портал за навредливи коментари објавени на неговата страница од анонимни трети страни: нема повреда

Делфи АС (Delfi AS) против Естонија – Ж. бр. 64569/09 Пресуда од 16 јуни 2015 година [ГСС]

Факти – Во сопственост на компанијата-жалител бил еден од најголемите новински веб-портали во Естонија. Во 2006 година, откако бил објавен напис на порталот во врска со една компанија за ферибродови, под написот биле објавени бројни коментари кои содржеле лични закани и навредлив јазик и биле насочени против сопственикот на компанијата. Против компанијата-жалител била поведена постапка за клевета, на која на крајот ѝ било наредено на плати надомест на штета во висина од 320 евра. Во пресуда од 10 октомври 2013 година, Судскиот совет едногласно утврдил дека немало повреда на членот 10. На 17 февруари 2014 година на барање на компанијата-жалител случајот бил упатен до Големиот судски совет.

Право – Член 10: Ова е првиот случај во кој Судот требало да испитува жалбен навод во врска со интернет содржини креирани од корисниците. Потврдувајќи ги значајните

придобивки за остварувањето на слободата на изразување што може да се извлечат од интернетот, Судот повторил дека, начелно, мора да се сноси одговорност за клеветата или за други видови на говор кој е незаконит и дека тоа претставува ефикасно правно средство за повреди на правата на личноста. Покрај тоа, Судот оценил дека, во овој случај, оспорените коментари претставувале говор на омраза и директно поттикнување на насилство, дека новинскиот портал на компанијата-жалител бил еден од најголемите интернет медиуми во земјата и дека постоела јавна загриженост за контраверзната природа на коментарите кои ги привлекувал. Поради тоа, опсегот на испитувањето на случајот бил ограничен на оцената на „обврските и одговорностите“ на новинскиот портал, во смисла на членот 10 став 2, кога за економски цели нудел платформа за коментари на корисниците во врска со претходно објавена содржина и кога некои корисници очигледно користеле незаконити форми на говор. Судот бил задоволен со тоа што домашните правни инструменти предвидувале дека медиумски издавач кој раководи со новинскиот веб-портал за економска цел, начелно, може во согласност со домашното право да сноси одговорност за прикачување на очигледно незаконити коментари на неговиот портал. Како професионален издавач, компанијата-жалител всушност била во можност да ги процени ризиците кои биле поврзани со нејзините активности и морала да е во можност да ги предвиди правните последици кои ги носеле со себе. Според тоа, мешањето за кое станува збор било „пропишано со закон“ во смисла на членот 10 од Конвенцијата.

Што се однесува до потребата од мешањето во слободата на пренесување информации на компанијата-жалител, Судот ѝ придал особено значење на професионалната и комерцијалната природа на новинскиот веб-портал на жалителот, како и на фактот што тој имал економски интерес од објавувањето на коментари. Покрај тоа, само компанијата-жалител ги имала техничките средства за измена или бришење на коментарите што биле објавени на новинскиот портал. Имајќи го ова предвид, вклученоста на компанијата-жалител во објавувањето на коментарите за нејзините написи на порталот излегувала надвор од рамките на давател на пасивни и само технички услуги. Во поглед на тоа дали одговорноста на фактичките автори на коментарите би можела да послужи како алтернатива за одговорноста на новински веб-портал, Судот потсетил дека анонимноста на интернет, иако била значајна вредност, морала да биде урамнотежена со други права и интереси. При доаѓањето до овој заклучок, предвид биле земени интересите на интернет-корисниците да не го откријат својот идентитет, но исто така се упатувало и на ефектите од неограниченото ширење информации на интернет кое понекогаш било многу негативно. Во тој поглед, Судот посочил на пресуда во која Судот на правдата на Европската унија (СПЕУ) утврдил дека основните права на поединецот, по правило, ги надвладуваат економските интереси на операторот на интернет-пребарувачот и интересите на други корисници на интернет. Покрај тоа, интернетот дозволувал различни степени на анонимност, каде што давателите на услуги понекогаш биле единствените кои биле во можност да ги идентификуваат корисниците на интернет кои сакале да останат анонимни во однос на јавноста. Во овој случај, несигурната ефективност на мерките со кои се овозможува утврдувањето на идентитетот на авторите на

коментарите, заедно со недостигот од инструменти воведени од страна на интернет порталот со цел да ѝ се овозможи на жртва на говор на омраза ефикасно да ги тужи авторите на коментарите, го поддржувале гледиштето на домашните судови дека на оштетеното лице морало да му се даде избор за поднесување тужба против компанијата-жалител или против авторите на коментарите. Што се однесува до мерките преземени од страна на компанијата-жалител за справување со објавата на незаконити коментари на нејзиниот портал, обврската на големите новински портали за преземање на ефикасни мерки за ограничување на ширењето на говорот на омраза и на говорот што поттикнува насилство не може да се изедначи со „приватна цензура“. Всушност, потенцијалната жртва таквиот говор имала помала можност постојано да го надгледува интернетот отколку можноста на големиот комерцијален новински портал да спречи или да отстрани незаконити коментари. И покрај тоа што на интернет-страницата на компанијата-жалител постоеле одредени механизми за справување со коментари што биле еднакви на говор на омраза или на говор што поттикнува насилство, што во многу случаи можело да функционира како соодветна алатка за постигнување урамнотеженост на правата и интересите на сите учесници, тие не биле доволни во посебните околности на случајот, бидејќи незаконитите коментари останале објавени на интернет шест недели. На крајот, казната од 320 евра која ѝ била изречена на компанијата-жалител во никој случај не може да се смета дека е несразмерна со повредата која била утврдена од страна на домашните судови. Исто така, се чинело дека компанијата-жалител не морала да го промени својот деловен модел како последица на домашната постапка. Од сето ова следи дека наметнувањето на одговорност од страна на домашните судови врз компанијата-жалител било засновано на релевантни и доволни причини и не претставувало несразмерно ограничување на нејзиното право на слобода на изразување.

Заклучок: нема повреда (петнаесет гласа наспроти два).

Слобода на примање информации

Слобода на споделување информации

Непосталување од страна на градоначалник во согласност со правосилни пресуди со кои на жалителот му било доделено правото на пристап до информации: повреда

Гусева (Guseva) против Бугарија – Ж. бр. 6987/07 Пресуда од 17 февруари 2015 година [Оддел IV]

Факти – Жалителката, член и претставник на здружение кое работело во областа на заштита на правата на животните, добила три правосилни пресуди од Врховниот управен суд, во кои се барало градоначалникот да ѝ обезбеди информации поврзани со постапувањето на градот, во кој тој бил на функција, со бездомните животни. Градоначалникот не постапил во согласност со пресудите. Во нејзината жалба до Европскиот

суд жалителката се пожалила во согласност со членот 10 од Конвенцијата дека однесувањето на градоначалникот било спротивно на нејзиното право на приманье и споделување информации.

Право – Член 10: Жалителката побарала пристап до информации во врска со постапувањето со животните со цел да ја исполни својата улога за информирање на јавноста за ова прашање од општ интерес и да придонесе за јавна дебата. Постоенето на нејзиното право на пристап до таквите информации било признаено и во домашното законодавство и во трите правосилни пресуди на Врховниот управен суд. Поради тоа, собирањето информации со цел нивно подоцнежено ставање на располагање на јавноста спаѓало во полето на примена на слободата на изразување на жалителката. Иако таа ја поднела жалбата во својство на приватно лице, а не во име на здружението кое го претставувала, информацијата што ја побарала била директно поврзана со нејзината работа во здружението. Според тоа, таа била вклучена во легитимното собирање на информации од јавен интерес со цел да се придонесе за јавна дебата. Оттука, непостапувањето на градоначалникот во согласност со правосилните судски пресуди и необезбедувањето на информациите претставувало директно мешање во нејзиното право на приманье и споделување информации. Во односното време, пресудите биле правосилни и извршни во согласност со домашното право, а со тоа, неусогласувањето на градоначалникот со нив било незаконито. Меѓутоа, во националната судска практика било прифатено дека самото домашно право не предвидувало јасна временска рамка за извршувањето и на тој начин прашањето било препуштено на добрата волја на управниот орган кој бил одговорен за спроведување на пресудата. Таквото отсуство на јасна временска рамка за извршување создал непредвидливост во однос на веројатното време на извршување, кое, во случајот на жалителката, никогаш не се остварило. Од таа причина, применливото домашно законодавство ја немало потребната предвидливост, што довело до тоа, мешањето во правата на жалителката од членот 10 да не е „предвидено со закон“.

Заклучок: повреда (пет гласа наспроти два).

Судот исто така утврдил повреда на членот 13 во врска со членот 10, бидејќи немало ефективни правни средства кои можеле да овозможат оштета во поглед на жалбените наводи на жалителката и да понудат разумни изгледи за успех.

Член 41: 5.000 евра за нематеријална штета.

Слобода на изразување

Осудителна пресуда за адвокат за соучесништво со весник во клеветење на истражни судии: повреда

Морис (Morice) против Франција – Ж. бр. 29369/10 Пресуда од 23 април 2015 година [ГСС]

Факти – Во 1995 година Бернард Борел (Bernard Borrel), судија кој бил привремено прераспореден во согласност со договорите за соработка помеѓу Франција и Џибути, бил пронајден мртов. Истрагата од страна на жандармеријата во Џибути во следните денови заклучила дека извршил самоубиство. Неговата вдовица, која го оспорила наодот за самоубиство, поднела жалба како граѓанска страна и го назначила жалителот да ја застапува во постапката. Биле отворени две судски истраги во смисла на убиството со умисла извршено од непознато лице или лица. Судската истрага им била доделена на истражните судии М. (М) и Л.Л (L.L.). Во јуни 2000 година Одделот за обвиненија во Апелациониот суд ги отстранил овие судии од случајот и го предал на нов истражен судија – судијата П. Шортли (P. Shortly), а потоа истиот оддел го усвоил барањето на жалителот случајот „Скиентологија“, кој ѝ бил широко познат на јавноста, да се повлече од судијата М.

Во септември 2000 година жалителот и еден од неговите колеги му пишале на францускиот министер за правда во врска со судската истрага за смртта на судијата Борел. Тие навеле дека повторно му се обраќаат на министерот во врска со однесувањето на судиите М. и Л.Л, кое било „во целосна спротивност со начелата на непристрасност и правичност“ и побарале да се спроведе истрага од страна на Генералниот инспекторат за судски услуги за „бројните пропусти... кои се обелодениле во текот на судската истрага“. Следниот ден во напис во весникот „*Ле Монд*“ (*Le Monde*) било наведено дека адвокатите на госпоѓа Борел „остро ја критикувале“ судијката М. пред министерот за правда, со тоа што ја обвиниле за однесување кое било „во целосна спротивност со начелата на непристрасност и правичност“ и додале дека таа очигледно не успеала да регистрира ниту една ставка во досието на случајот и да му го предаде на нејзиниот наследник. Двајцата судии поднеле кривична пријава како граѓански страни против раководителот на одделот за издаваштво на „*Ле Монд*“, новинарот кој го напишал написот и господин Морис, при што ги обвиниле за вршење на кривичното дело јавно клеветeње на државен службеник. Жалителот бил прогласен за виновен за соучесништво во тоа кривично дело од страна на Апелациониот суд и наложено му било да плати парична казна во износ од 4.000 евра. Износот од 7.500 евра за надомест на штета бил определен за секој од судиите, кој жалителот требало да го плати заедно со другите двајца обвинети. Во пресуда од 11 јули 2013 година, Совет на судот со шест гласови наспрема еден утврдил дека немало повреда на член 10. На 9 декември 2013 година случајот бил упатен до Големиот судски совет на барање на жалителот (види Информативна белешка бр. 169).

Право – Член 10: Осудителната пресуда на жалителот претставувала мешање во неговото право на слободно изразување, кое е загарантирано со член 10 од Конвенцијата. Мешањето било пропишано со закон, а неговата цел била да се заштитат репутацијата или правата на други лица. Преку осудителната пресуда на жалителот Апелациониот суд го зазел ставот дека самиот факт со кој се потврдува однесувањето на истражниот судија како „во целосна спротивност со начелата на непристрасност и правичност“ претставува особено клеветнички навод. Судот дополнително дека забелешките на жалителот

во врска со одложувањето на препраќањето на видео-касета и упатувањето на рачно испишаната белешка од јавниот обвинител на Џибути до судијата М., за кои жалителот го употребил изразот „премолчена согласност“, само ја потврдиле клеветничката природа на обвинението, дека не била утврдена „веродостојноста“ на наводите и дека одбраната на жалителот заснована на добра волја била одбиена.

- (а) *Статусот на жалителот како адвокат* – И покрај тоа што не било спорно дека спорните забелешки спаѓаат во контекст на постапката, сепак тие биле насочени кон истражните судии кои биле отстранети од постапката која била правосилна во времето кога забелешките биле направени. Поради тоа, неговите изјави не можеле директно да придонесат кон неговата задача да го брани својот клиент, поради тоа што судската истрага дотогаш веќе му била доверена на друг судија кој не бил подложен на таа критика.
- (б) *Придонес кон дебата за прашање од јавен интерес* – Спорните забелешки на жалителот кои се однесувале на функционирањето на судството, што е прашање од јавен интерес, како и на водењето на случајот Борел, кој привлекол значително внимание од медиумите, влегле во контекст на дебата за прашање од јавен интерес, и на тој начин се јавила потреба за високо ниво на заштита на слободата на изразувањето, при што на властите соодветно им се дозволила особено мала слобода на сопствена процена.
- (в) *Природа на спорните забелешки* – Ако се земе предвид општата смисла на забелешките и контекстот во кој биле направени, спорните забелешки повеќе претставувале вредносен суд, отколку чисто изјавување на факти, затоа што тие начелно ја отсликувале севкупната процена на однесувањето на истражните судии во текот на истрагата.

„Фактичката основа“ за овие вредносни судови била доволна. Фактот што судијата не ги препратил видео-касете не само што бил утврден, туку и бил доволно сериозен за судијата П. за го забележи тоа во досието. Што се однесува до рачно испишаната картичка, покрај фактот што покажувала извесно пријателство од страна на јавниот обвинител од Џибути кон судијата М., таа претставувала и обвинение за адвокатите на граѓанските страни поради „диригирање со нивните манипулации“.

И конечно, утврден факт било тоа што жалителот делувал во своето својство како адвокат на два широко познати случаи во кои судијата М. бил истражен судија. И во двата случаи жалителот успеал да добие наоди од страна на апелационите судови за постојење на пропусти во постапките, што довело до повлекување на случаите од судијата М.

Покрај тоа, имало доволно блиска врска помеѓу изразите употребени од страна на жалителот и фактите во случајот, па неговите забелешки не можеле да се сметаат како погрешни или како неоснован напад.

- (г) *Посебни околности на случајот*

- (i) *Потреба да се обрне внимание на севкупната заднина* – Заднината на случајот може да се објасни не само преку однесувањето на истражните судии и односот на жалителот со еден од нив, туку и преку особено посебниот историјат на случајот, неговата меѓу-државна димензија и големата вклученост на медиумите. Сепак, Апелациониот суд ѝ припишал голем дел на спорната забелешка на жалителот со која се критикувал истражниот судија за „однесување кое (било) во целосна спротивност со начелата на непристрасност и правичност“, додека тој цитат требало да се проценува во смисла на посебните околности на случајот, особено поради тоа што во реалноста не претставувал изјава дадена за авторот на написот, туку извадок од писмо кое жалителот и неговиот колега го испратиле до министерот за правда. Покрај тоа, во времето кога жалителот ги одговарал неговите прашања, новинарот веќе бил информиран за писмото до министерот преку свои извори. Единствен одговорен за посочување на дисциплинска постапка против судијата М. во контекст на случајот „Скиентологија“ бил авторот на написот. Адвокатите не можеле да се сметаат за одговорни за сè што се појавило во „интервју“ објавено од печатот, ниту пак за активностите на печатот. Според тоа од Апелациониот суд било побарано да ги испита спорните забелешки на начин на кој целосно ќе ја земе предвид заднината на случајот и содржината на писмото, како целина. Употребата на изразот „премолчена согласност“ не може „самата по себе“ да претставува сериозен напад на честа и репутацијата на судијата М. и на јавниот обвинител од Џибути.

Покрај тоа, изјавите на жалителот не можат да се сведат само на изразување на антагонистичка врска со судијата М. Спорните забелешки претставувале дел од здружена професионална иницијатива на двајца адвокати, засновани на факти кои биле нови, утврдени и способни да откријат сериозни пропусти во правниот систем, а во кои биле инволвирани двајцата судии кои претходно ја спроведувале истрагата на случајот во кој клиентите на адвокатот биле граѓански страни.

И покрај тоа што забелешките на жалителот секако имале негативна конотација, сепак треба да се посочи дека и покрај нивната, до некој степен, непријателска природа и сериозност, клучното прашање во изјавите се однесувало на функционирањето на судската истрага, што претставувало прашање од јавен интерес, и со тоа се оставила мала можност да се ограничува слободата на изразувањето. Покрај тоа, адвокатот треба да биде во можност да го насочи вниманието на јавноста кон потенцијалните пропусти во правниот систем, а судството може да извлече придобивки од конструктивна критика.

- (ii) *Одржување на авторитетот на судството* – судиите М. и Л.Л. биле членови на судството и поради тоа подлежеле на пошироки граници на прифатлива критика отколку обичните граѓани, и поради тоа спорните коментари би можеле да се насочат против нив во тоа својство.

Понатаму, забелешките на жалителот не можеле да го поткопаат соодветното спроведување на судската постапка, поради фактот што повисокиот суд го имал повлечено случајот од двајцата истражни судии кои биле засегнати од критиките.

Од истите причини, и со оглед на горенаведеното, осудителната пресуда на жалителот не може да послужи за одржување на авторитетот на судството.

- (iii) *Примена на достапните правни средства* – Упатувањето во Одделот за обвиненија на Апелациониот суд без сомнение покажало дека првичната намера на жалителот и неговиот колега била да се разреши случајот преку примена на достапните правни средства. Всушност, проблемот за кој се пожалиле настанал откако го примениле тоа правно средство, што е забележано од страна на истражниот судија П. во досието. Во таа фаза Одделот за обвиненија повеќе не бил во можност да ги испитува таквите жалби, токму поради тоа што го имал повлечено случајот од судиите М. и Л.Л. Во секој случај, четири и пол години биле веќе изминати од отворањето на судската истрага, која сè уште не била затворена во времето кога Судот ја донел пресудата. Од своја страна, граѓанските страни и нивните адвокати биле активни во постапката.

Понатаму, барањето до министерот за правда да се истражат новите факти не преставувало правно средство со кое би се оправдало можното воздржување на интервенциите на печатот, туку само барање за административна истрага која е предмет на дискрецијата на министерот.

Конечно, ниту Главниот јавен обвинител, ниту релевантниот Совет на адвокатската комора, ниту претседавачот на адвокатската комора, не сметале дека е неопходно да започнат со дисциплинска постапка против жалителот за сметка на неговите изјави во печатот, иако имале можност за тоа.

- (iv) *Заклучок во однос на околностите на случајот* – Спорните забелешки на жалителот не претставувале тешка оштета и суштински незасновани напади на работата на судовите, туку критика насочена кон судиите М. и Л.Л., која била дел од дебата за прашање од јавен интерес во врска со функционирањето на правниот систем и во контекст на случај кој добил големо внимание и опфатеност од медиумите уште од самиот почеток. Секако дека овие забелешки би можеле да се сметаат за остри, но сепак тие претставуваат вредносни судови со доволна „фактичка основа“.

- (e) *Изречени санкции* – На жалителот му било наложено да плати казна од 4.000 евра, и заедно со другите двајца обвинети да им исплати 7.500 евра отштета поединечно на двајцата судии кои ја поднеле жалбата како граѓански страни. Со тоа санкцијата која му била изречена не била „најлесната можна“, туку напротив, била позначајна, и дури и неговиот статус како адвокат бил употребен за да се оправда нејзината поголема тежина.

Ако се земе предвид горенаведеното, пресудата против жалителот за соучесништво во клеветeње може да се смета како несразмерно мешање во неговото право на слободно изразување, и според тоа не била „неопходна во едно демократско општество“ во рамки на значењето на член 10 од Конвенцијата.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот исто така утврдил повреда на член 6 став 1 во однос на жалбата на жалителот, до Касациониот суд, дека неговиот случај не бил правично сослушан од страна на непристрасен трибунал, поради тоа што меѓу судиите седел судија кој претходно и јавно ја изјавил својата поддршка за една од граѓанските страни. Стравувањата на жалителот за отсуство на непристрасност можат да се сметаат за објективно оправдани.

Член 41: 15.000 евра за нематеријална штета; 270 евра за материјална штета.

ЧЛЕН 13

Реална жалба

Отсуство на домашно правно средство што ќе ја забрза постапката за правото на родителот да контактира со детето: повреда

Купингер (Kupinger) против Германија – Ж. бр. 62198/11 Пресуда од 15 јануари 2015 година [Оддел V]

Факти – Во својата жалба до Европскиот суд, помеѓу другото, жалителот се пожалил и на должината на домашната постапка која ја започнал со цел да издејствува судска одлука со која му се доделува право да контактира со своето дете, и на отсуство на реална жалба која би го забрзала спроведувањето на таа одлука (член 13 од Конвенцијата, во врска со член 8). Исто така се пожалил, во рамките на член 8, дека паричната казна од 300 евра која ја изрекле домашните судови за мајката на детето откако во повеќе наврати одбила да постапува во согласност со одлуката која му дава право да контактира со детето, била исто така премногу мала за да има присилно дејство.

Право – Член 8: Домашните судови ѝ наметнале административна парична казна на мајката, поради тоа што не се остварила ниту една од шесте посети кои биле договорени во согласност со времената одлука. Иако Судот немал информации за финансиската состојба на мајката, сепак требало да забележи дека севкупната парична казна од 300 евра се чинела прилично мала, со оглед на тоа што применливиот закон овозможувал изрекување на казна до 25.000 евра за секој случај на пропуштање на дејство. Поради тоа постоел сомнеж дали било разумно да се очекува санкцијата да има присилно дејство за мајката која упорно го спречувала контактот помеѓу жалителот и детето. Понатаму, постапката за спроведувањето траела повеќе од десет месеци од датумот на кој жалителот за прв пат побарал да се изрече парична казна, додека да се исплати

паричната казна. Дел од одложувањата можеле да им се припишат на домашните судови. Според тоа властите не успеале да преземат ефективни чекори за да ја спроведат одлуката за привремено контактирање од мај 2010 година.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот донел едногласна одлука дека нема повреда на член 8 во поглед на должината на дополнителната постапка за правото за контактирање со детето или на ревизијата на регулативите за контактирање. Член 13 во врска со член 8: Владата тврдела дека жалителот можел да тужи за надомест за наводно неразумната должина на постапката, во согласност со Законот за правна заштита при премногу долги судски постапки и кривично-правни истражни постапки од 2011 година (Закон за правните средства). Судот повторил дека правното средство обично е „ефективно“, во рамки на значењето на член 13 во случаи за должината на постапките, ако може да се искористи за забрзување на одлуката на судовите кои работат на случајот, или со цел на парничарот да му се даде соодветен надомест за одложувањата кои веќе настанале. Сепак, во постапки во кои должината на постапката има јасно влијание врз семејниот живот на жалителот, потребен е поригиден пристап кој ги обврзува државите да воведат правно средство кое истовремено ќе биде и превентивно и компензациско. Постои опасност позитивната обврска на државата за преземање соодветни мерки, со цел да го осигури почитувањето на семејниот живот, да стане илузорна, ако сè што е достапно е правно средство кое води само до *подоцнеж*но доделување на паричен надомест. Постапката за случајот на жалителот се однесувала на неговото право да контактира со своето мало дете, и поради тоа случајот спаѓа во категоријата на случаи за кои постои опасност однапред да се предодредени од нивната должина. Поради тоа требало да се одреди дали германското законодавство овозможувало правно средство кое не нудело само паричен надомест, туку ефективно можело да ја забрза постапката пред семејните судови. Законот за правните средства имал стапено на сила година и половина откако започнала постапката за правото на родителот да контактира со децата. Покрај тоа, Судот не бил убеден дека потенцијалното компензациско правно средство кое го понудил би можело да се смета за доволно влијателно за да ги забрза тековните постапки во случаите кои го опфаќаат правото на родителот да контактира со своите мали деца. Според тоа, овој закон не ги исполнил конкретните барања за правно средство, кое треба да е креирано за да ги исполни обврските на државата според член 8 во такви постапки. Како ефективни не можат да се сметаат ниту останатите две правни средства кои биле предложени од Владата.

Заклучок: повреда (едногласно).

Жалбата на жалителот за должината на постапката во согласност со член 6 став 1 од Конвенцијата била прогласена за недопуштена, поради тоа што не успеала да ги искористи домашните правни средства, затоа што жалителот можел да бара правичен надомест во согласност со Законот за правни средства откако истиот стапил на сила. Судот претходно утврдил дека Законот во основа можел да овозможи соодветен надомест.

мест за повредата на правото на судење во разумен рок. Член 41: 15.000 евра за нематеријална штета.

Член 1 од Протоколот бр. 1

Позитивни обврски: Неуспех на државата да ги заштити имотните права на малолетни лица во рамки на договор за замена на недвижности: повреда

S.L (С.Л.) и J.L. (Ј.Л) против Хрватска – Ж. бр. 13712/11 Пресуда од 7 мај 2015 година [Оддел I]

Факти – Во 1997 година жалителите, две малолетни сестри застапувани од нивната мајка, купиле вила за 60.000 евра. Мајката и З.Л. (Z.L.), кој бил законски старател на жалителите и татко на вториот жалител, инвестирал 40.000 евра за реновирање на имотот.

Во октомври 2001 година З.Л бил осуден на шест години затвор и семејството се соочило со финансиски тешкотии. Бранителот на З.Л. побарал овластување од Центарот за социјална работа за договор за замена на недвижности, според кој вилата требало да се префрли на свекрвата на адвокатот во замена за стан во вредност од 55.000 евра. Жалителите исто така требало да добијат 5.000 евра надомест за разликата во вредноста на двата имота.

Центарот му го доделил овластувањето откако разговарале со мајката, што било потребно поради тоа што жалителите кои ја поседувале вилата сè уште биле малолетни. Имотите биле заменети во декември 2001 година. Потоа жалителите повеле граѓанска тужба за поништување на договорот за замена, врз основа на фактот што Центарот за социјална работа не ги зел предвид вредноста на имотите и природата на семејните околности, а особено притворот на З.Л. и злоупотребата на дроги од страна на мајката. Граѓанската тужба и понатамошните жалби на жалителите биле отфрлени врз основа на тоа што одлуката на Центарот можела да се оспори само во управна постапка.

Право – Член 1 од Протоколот бр. 1: Судот бил повикан да одлучи дали државата ги разгледала соодветно најдобрите интереси на децата-жалители и ги заштитила нивните имотни права. Првичната загриженост била поврзана со реалната релативна вредност на заменетите имоти, поради тоа што домашните судови не објасниле како вредноста на вилата (100.000 евра) можела да одговара со онаа на станот (55.000 евра).

Што се однесува до односот на Центарот за социјална работа, единственото дејство кое тој го презел за да ги процени околностите на случајот бил разговорот со мајката. Ниту еден друг законски старател не бил повикан на разговор, ниту информиран за нацртот на договорот за замена. Понатаму, разумно било очекувањето Центарот да ја процени реалната состојба или вредноста на заменетите имоти, меѓутоа не го направил тоа. Исто така, и покрај запознаеноста со фактот дека З.Л бил во затвор, како и со финансис-

ките проблеми на семејството, не се обрнало доволно внимание на ситуацијата на семејството на жалителите во однос на проценката дали имотните интереси на жалителите биле соодветно заштитени од злонамерни и/или небрежни активности на нивните родители. Центарот не се обидел да добие повеќе информации за ситуацијата на семејството ниту да процени дали треба да се назначи специјален старател кој би ги заштитил интересите на жалителите. Накратко, не оценил дали договорот за замена бил во најдобар интерес на жалителите кои биле деца.

Покрај тоа, единствениот ресурс кој им бил достапен на жалителите бил да поднесат барање пред граѓанските судови. Но, граѓанските судови не ги испитале конкретните околности на случајот и ја отфрлиле граѓанската тужба на жалителите, единствено врз основа на тоа што одлуката на Центарот со која се одобрил договорот за замена не била оспорена во управна постапка. На тој начин, ги игнорирале доказите за можниот конфликт на интереси, семејните и финансиските околности на жалителите, како и наводите дека Центарот не ги заштитил најдобрите интереси на жалителите, иако во согласност со домашното право биле обврзани внимателно да ги испитаат наводите во согласност со начелата за најдобар интерес на детето.

Според тоа, домашните власти не ги презеле соодветните мерки за да ги заштитат имотните интереси на жалителите кои биле деца, во оспорениот договор за замена на недвижности и да им овозможат разумна можност за ефективно да ги оспорат мерките кои задираат во нивните права загарантирани со член 1 од Протоколот бр. 1.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: одложено одлучување

ЧЛЕН 46

Пилот пресуда – Општи мерки

Барање од тужената држава да преземе општи мерки во поглед на условите во притворските одделенија и отсуство на реални домашни жалби

Нешков (Neshkov) и други против Бугарија – Ж. бр. 36925/10 и други. Пресуда од 27 јануари 2015 година [Оддел IV]

Факти – Случајот ги опфаќа условите во притворските одделенија во разни поправни установи во Бугарија. Жалителите навеле повреда на член 3 од Конвенцијата, а првиот жалител г-дин Нешков (Neshkov) навел повреда и на член 13 поради отсуство на реална домашна жалба. Судот претходно ги испитувал условите во притворските одделенија во Бугарија во согласност со член 3 во повеќе од 20 други случаи. Од своја страна, Комитетот на Министри и Советот на Европа повеќе пати ја нагласиле потребата од дополнителни мерки, со цел условите во притворските одделенија во корективните установи во

Бугарија да се доведат во согласност со стандардите на Конвенцијата. Во 2008 година, откако се задоволите со информациите кои ги поднела Владата, а тоа е дека во 2003 година бугарските судови започнале да им доделуваат надомест на лицата кои биле чувани во лоши услови во притворските одделенија, во согласност со општото законско правило со кое се уредува одговорноста на властите за незаконски постапки или пропусти, Судот започнал да ги прогласува за недопуштени жалбите кои биле поднесени од лица кои повеќе не биле во такви услови, а кои не го искористиле правното средство. Но, не го правел истото во поглед на лицата кои и понатаму биле држени во несоодветни услови, поради тоа што во такви околности доделувањето на надоместот не е доволно.

Право – член 13

- (а) *Компензациско правно средство* – Судот претходно прифатил дека постапката за доделување надомест во согласност со член 1 од Законот за одговорноста на државата и општините за надомест на штета, може да се смета како реална домашна жалба, во смисла на жалбите според член 3 од Конвенцијата кои се поврзани со условите во притворските одделенија, за случаите каде наводната повреда завршила. Меѓутоа, ако се земе предвид начинот на кој судската практика се развивала во бугарските судови, Судот повеќе не ја сметал жалбата за реална. Двата домашни случаи покренати од страна на првиот жалител укажале на низа проблеми: не било разјаснето кои конкретни дејства или пропуштање дејства требало да ги утврди затвореникот, имало престојг товар на докажувањето, тенденција да се проценуваат поединечни аспекти на условите во притворските одделенија, наместо нивното целокупно влијание, не било утврдено дека дури и кога условите не ги исполнуваат стандардите на краток временски рок мора да се претпостави дека предизвикуваат нематеријална штета, и се применувале домашни временски рокови, без да се земе предвид континуираната природа на севкупната ситуација. Според тоа, двете барања за надомест на штета кои ги поднел првиот жалител во согласност со член 1 од Законот од 1988 година не би можеле да се сметаат за реални жалби. Се чинело дека проблемите со кои се соочил првиот жалител претставувале проблеми на кои наишле голем број на лица кои барале надомест на штета во согласност со Законот од 1988 година во поглед на условите во нивните притворски одделенија. И навистина, само околу 30% од таквите случаи резултирале со доделување на надомест. Судот забележал особено дека, при испитување на ваквите барања домашните судови многу често не ја земале предвид општата норма со која се пропишува нечовечкото и понижувачкото постапување, туку само конкретните законски или регулаторни одредби со кои се уредуваат условите во притворските одделенија. Исто така, многу често не утврдувале дека лошите услови во притворските одделенија се предуслов за предизвикување нематеријална штета на засегнатите лица. Постоела и несигурност во однос на тоа кои од обвинетите се соодветни за такви барања. Според тоа, правното средство според член 1 од Законот од 1988 година не било доволно прецизно и ефективно.

- (б) *Превентивно правно средство* – На затворениците кои и понатаму биле држени во несоодветни услови им било потребно превентивно правно средство кое можело брзо да ја прекине тековната повреда. Меѓутоа, такво правно средство не постоело во рамките на бугарското законодавство. А особено тоа што, иако членовите 250 став 1, 256 и 257 од Законот за административна постапка од 2006 година, теоретски можеле да понудат судска забрана, сепак се чинело дека не се толкувани од страна на административните судови на начин на кој би им се овозможило на затворениците општо подобрување на условите во притвор. Во секој случај, судските забрани имале мала практична примена онаму каде пренаселеноста била системска и потребни биле суштински реформи. Други форми на такво правно средство, како што е жалбата до обвинителот одговорен за надзор на установата или жалбата до Народниот правобранител, исто така не се сметале за ефективни.

Заклучок: повреда (едногласно). Судот исто така едногласно утврдил повреда на член 3 од Конвенцијата во поглед на условите во притворските одделенија кои ги претрпеле четворицата жалители.

Член 46

- (а) *Услови во притворските одделенија* – По првата пресуда поврзана со нечовечките и понижувачки услови во бугарските казнено-поправни установи (*Jorgov (Jorgov) против Бугарија*, 40653/98, 11 март 2004 година), Судот утврдил повреда на член 3 од Конвенцијата во смисла на лошите услови на притворот во такви установи во 25 случаи. Повредите биле поврзани со разни установи, но суштинските факти биле многу слични во сите случаи, а најчести проблеми биле недоволниот простор за живеење, неоправданите ограничувања до пристапот до природна светлина и воздух, слабата хигиена и отсуство на приватност и лично достоинство при употреба на санитарните простории. Тоа значи дека повредите не биле предизвикани од изолирани инциденти, туку потекнувале од широко распространет проблем кој бил резултат на лошото функционирање на бугарскиот казнено-поправен систем. Судот одлучил да ја примени процедурата за пилот-одлука. Системскиот проблем со условите во притворските одделенија бил многу тежок и комплексен и потекнувал од голем број на фактори. Постоеле два проблема кои Бугарија требало да ги разреши. Првиот се однесувал на пренаселеноста за која имало голем број на можни решенија, како што е изградбата на нови установи, подобра распределба на затворениците во постојните установи, намалување на бројот на затвореници кои служат условни казни, намалено прибегнување кон затворањето, пократки затворски казни и други алтернативи за затворањето.

Вториот се однесувал на материјалните услови во притворските одделенија и хигиената. И покрај тоа што властите биле свесни за проблемот со години, сепак не направиле доволно за да се справат со него. Во оваа фаза единственото решение било целосно реновирање или замена на постојните згради со нови. Тоа требало да се направи без одложување.

- (б) *Домашни правни средства* – За разлика од ситуацијата во однос на условите во притворските одделенија, се чинело дека системскиот проблем зад повредата на член 13 се должи главно на законодавството и начинот на кој судовите го толкувале. Според тоа се сметало дека се потребни конкретни промени во бугарскиот правен систем, во форма на (i) превентивно правно средство кое ќе може да им овозможи брз надомест на затворениците кои биле држени во несоодветни услови и (ii) компензациско правно средство.
- (i) *Превентивно правно средство* – Најдобриот начин за да се спроведе превентивно правно средство би било да се воспостави специјален орган на власта кој би ги надгледувал корективните установи. Специјалниот орган на власта обично дава побрзи резултати отколку вообичаените судски постапки. За жалбата да се смета за реална, органот на власта треба да има овластување да врши надзор над повредите на правата на затворениците, да биде независен од властите одговорни за казнено-поправниот систем, да има овластување и обврска да ги истражува жалбите со учество на жалителот и да може да носи обврзувачки и извршни одлуки. Други можности би биле воспоставување на процедура пред постојните власти, како што се јавните обвинители (под услов да се воспоставени соодветни заштитни мерки, како што е правото на затвореникот да подготви поднесок и должноста на обвинителот да донесе обврзувачка и извршна одлука без одлагање) или приспособување на постојните форми на судска забрана, со цел да се направи простор за поплаките поврзани со условите во притворските одделенија.
- (ii) *Компензациско правно средство* – Иако Конвенцијата начелно се сметала за директно применлива во Бугарија и за дел од домашното законодавство, не постоело општо правно средство кое им овозможувало заштита на домашно ниво на правата и слободите што се предвидени во домашното законодавство. Едно од решенијата би било општо правно средство кое би им овозможило на оние кои се жалат на повреди на Конвенцијата да бараат нивните права да се зачуваат во постапка специјално дизајнирана за таа цел. Друга можност би била да се воспостават посебни правила со кои детално ќе се пропише начинот на кој се испитуваат и одредуваат барањата во врска со условите во притворските одделенија. Надоместот би можел да биде паричен или, за оние лица кои се сè уште во притвор, соодветно намалување на казната. Секое од правните средства ќе треба соодветно да дејствува. Потребните превентивни и компензациски правни средства треба да бидат достапни во период од осумнаесет месеци откако судската пресуда ќе стане правосилна. Во меѓувреме не би се одложувале останатите слични жалби кои се во тек.
- (в) *Поединечни мерки* – четвртиот жалител г-дин Златев (Zlatev), кој се чинел особено ранлив и сè уште бил држен во особено тешки услови, треба итно да се префрли во друга поправна установа, ако тој го сака тоа.

Член 41: Надомест во износ од 6.750 евра до 11.625 евра за нематеријална штета (одредени барања биле намалени или отфрлени поради неусогласеност со применливите временски рокови).

ЧЛЕН 34

Жртва

Статус на жртва на жалител на кој му бил доделен надомест од страна на граѓански судови за мачење, но чија кривична пријава не била предмет на ефективна истрага: усвоен статусот на жртва

Разаков (Razzakov) против Русија – Ж. бр. 57519/09 Пресуда од 5 февруари 2015 година [Оддел I]

Факти – Во 2009 година жалителот бил држен во полициски притвор три дена и бил подложен на крајно нечовечко постапување, со цел да го присилат да признае убиство. Против него никогаш не биле поведувани кривични постапки. Откако властите првично одбиле да ја истражат жалбата на жалителот за нечовечко постапување по некое време отвориле кривична постапка, но таа не довела до идентификација на одговорните лица. Во паралелна граѓанска постапка на жалителот му била доделена оштета.

Право – Член 34: Судот го ценел фактот што домашниот граѓански суд соодветно го истражил случајот на жалителот, ја утврдил одговорноста на државата за нечовечкото постапување со него и му доделил надомест за штетата која ја претрпел како резултат на незаконското држење во притвор и нечовечкото постапување. Но, Судот потсетил дека во случаи на волево нечовечко постапување од страна на државните службеници, повредата на член 3 не може да се поправи само преку доделување на надомест на жртвата. Ако властите ја ограничат својата реакција на инцидентите од ваков вид единствено на исплата на надомест, без да направат доволно за да ги гонат и казнат одговорните лица, тогаш државните службеници би можеле да ги злоупотребуваат правата на оние кои се под нивна контрола преку практичната неказниност. На овој начин општата законска забрана за мачење и нечовечко и понижувачко постапување во пракса би станала неефективна. Според тоа, во актуелниот случај жалителот сè уште би можел да тврди дека е жртва на повреда на членот 3 во поглед на неговите наводи за нечовечко постапување.

Заклучок: статусот на жртва се усвојува (едногласно).

Член 3 (а) *Суштински аспект* – Земајќи ја предвид потврдата од страна на државата за повредата на член 3 и одлуките на домашните власти во кривичната и граѓанската постапка, Судот утврдил дека наводите на жалителот за она што се случило се потврдени. За време на неговиот арбитражен притвор жалителот на подолго време

бил подложен на низа ужасни дела на физичко и душевно насилство. Полициските службеници делувале смислено, со цел да го натераат жалителот, кој бил во многу ранлива позиција и имал слабо познавање на рускиот јазик, да признае дека извршил убиство. Со тоа, постапувањето на кое жалителот бил подложен се свел на мачење.

Заклучок: повреда (едногласно).

- (б) *Процесен аспект* – Тужената држава признала дека немало ефективна официјална истрага за кредибилните наводи на жалителот за нечовечко постапување. Поради согледувањето дека истражните власти отвориле кривичен случај дури пет месеци откако им биле укажани наводите за нечовечкото постапување, Судот повторил дека во случаите во кои има кредибилни наводи за постапувањето опишано во член 3, преку спроведување единствено на „прелиминарна истрага“ не може да се исполнат условите за ефективна истрага во согласност со таа одредба. И навистина, самиот факт што истражните власти одбиле да отворат кривична истрага за кредибилни наводи за сериозно нечовечко постапување во полициски притвор, укажувал дека државата не делувала во согласност со својата обврска да спроведе ефективна истрага. Понатаму, иако доказите кои биле собрани за време на прелиминарната истрага се сметале за доволни за граѓанскиот суд да ја утврди одговорноста на државата за делата на полициските службеници и за да му додели надомест на жалителот, сепак истражната комисија сметала дека доказите биле недоволни за да се започне со кривично гонење. Во овој поглед материјалот во досието на случајот всушност покажал дека заклучоците од истрагата не биле засновани на темелна, објективна и непристрасна анализа на сите релевантни елементи. Согледувајќи ги овие размислувања, Судот заклучил дека домашните власти не успеале да спроведат ефективна истрага за наводите на жалителот за нечовечко постапување во полицискиот притвор.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 20.000 евра за нематеријална штета. Судот исто така утврдил дека жалителот не можел да се жали дека е жртва на повреда на член 5, затоа што надоместот кој бил доделен во домашните постапки му понудил соодветна и доволна оштета.

ЧЛЕН 46

Пилот пресуда – Општи мерки

Од тужената држава се бара да обезбеди временска рамка за спроведување на превентивни и компензациски правни средства за несоодветните услови во притворските одделенија

Варга (Varga) и други против Унгарија – Жалба бр. 14097/12 и други. Пресуда од 10 март 2015 година [Оддел II]

Факти – Жалителите биле актуелни или поранешни притвореници, кои поминале дел од својот притвор во ќелии со помалку од три метри квадратни животен простор, во кои тоалетот бил одделен од животниот простор само со завеса, а во просторот во кој живееле имало наезда на инсекти, немало соодветна вентилација и простории за спиење. Исто така, пристапот до тушевите им бил многу ограничен и можеле да поминат многу малку време надвор од своите ќелии.

Право – Член 13 во врска со член 3: Владата предложила две правни средства кои жалителите можеле да ги искористат во однос на условите во притворските одделенија: граѓанска тужба за оштета за повреда на личните права, и жалба до управникот на казнено-поправната установа и јавниот обвинител. Сепак, според Судот ниту една од овие правни можности не ги исполнувала условите за да претставува реална жалба. Иако првата можност била достапна, сепак била неделотворна во пракса поради тоа што не им овозможувала на жалителите соодветен надомест во периодите кои ги поминувале во притвор во лоши услови. Што се однесува до втората можност, праксата покажала дека имала слаб капацитет да влијае превентивно.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 3: Проблемот со пренаселеноста со кој се соочувале затворите каде жалителите престојувале или биле држени, претходно бил утврден од страна на Комитетот за спречување на тортура и нечовечко или понижувачко постапување или казнување (КСТ) и не бил оспоруван од Владата. Судот утврдил дека неколку аспекти во притворските одделенија на жалителите, како што е лошата хигиена, недостигот на приватност, заедно со недостигот на личен простор поради пренаселеноста, покажувале дека условите во притворските одделенија го надминуваат прагот кој се толерира со член 3. Понатаму, во случајот на четвртиот жалител, недостигот на простор бил толку сериозен што самиот по себе претставувал постапување спротивно на Конвенцијата.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 46: Ако се земе предвид повторливата и постојана природа на проблемот со условите во притворските одделенија во Унгарија, која веќе била осудена од страна на Судот во неколку случаи, големиот број на луѓе на кои влијаела или можела да влијае, и итната потреба да им се даде брз и соодветен надомест на домашно ниво, Судот сметал дека е соодветно да се примени процедурата за пилот-пресуда. Поради тоа, тужената Влада била охрабрена итно да овозможи реална жалба или комбинација на правни средства, и со превентивна и со компензациона природа, кои ќе гарантираат вистински ефективен надомест за повредите на Конвенцијата кои потекнувале од пренаселеноста на затворите. Кога се потсетил на општите и поединечните мерки на кои веќе било укажано во претходните случаи, Судот нагласил дека најсоодветното решение за проблемот со пренаселеноста би бил намалување на бројот на затворениците со почеста примена на казни мерки кои не подразбираат притворање и намалување на при-

бегнувањето кон притворањето пред судењата. Според тоа, Судот ги посочил препораките на Комитетот на министри со кои им се укажува на државите да ги охрабрат обвинителите и судиите колку што е можно повеќе да применуваат други алтернативи за притворот, и да ја пренасочат нивната кривична политика со цел да се намали примената на притворот. Што се однесува до конкретните можности за превентивни и компензациски правни средства, намалената затворска казна овозможувала соодветен надомест за лошите материјални услови во притворските одделенија, под услов намалувањето да се спроведе на брз и мерлив начин. Иако не биле определени конкретни временски ограничувања за спроведување на предложените сугестии, од Владата било побарано да делува во најскоро можно време и да определи временска рамка во која ќе ги претстави правните средства во рок од шест месеци од датумот кога пресудата ќе стане правосилна. Се сметало дека е несоодветно да се одложуваат испитувањата на слични случаи, во очекување на спроведувањето на релевантните мерки.

Член 41: Надомест во износ од 3.400 до 26.000 евра за нематеријална штета за секој жалител.

II. ПРЕСУДИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Понижувачко постапување

Врзување со лисици на пациентка за време на нејзиниот трансфер до психијатриска болница: *повреда*

Илиевска против Република Македонија – Ж. бр. 20136/11 [Пресуда од 7 мај 2015 година, Оддел I]

Факти – Во април 2009 година жалителката била оперирана од рак и подложена на хемотерапија. Во октомври 2009 година нејзиниот сопруг побарал медицинска помош затоа што таа се чувствувала анксиозно и депресивно. По совет на лекари жалителката била префрлена психијатриска клиника во Скопје со асистенција на двајца полициски службеници. Жалителката тврдела дека за време на патувањето до болницата рацете ѝ биле врзани со лисици зад грбот и дека со сила била натерана да легне на креветот во амбулантското возило додека полициски службеник ѝ седел на нозете и дека била тепана, удирана со тупаници и ѝ се заканувале. Таа поднела кривична пријава, меѓу другото, против двајцата полициски службеници за малтретирање, но тие биле ослободени од обвинението поради недостиг на докази. Наводите на жалителката биле оспорени од страна на Владата.

Право – Член 3: Судот не можел да утврди надвор од разумно сомнение дека повредите на грбот, stomакот и нозете на жалителката биле нанесени од страна на полициските службеници за време на трансферот. Сепак, поради постоењето на медицински докажен материјал со кој се потврдува постоењето на хематоми на зглобовите на жалителката и отсуството на објаснување од страна на Владата за таквите повреди, Судот прифатил дека жалителката била врзана со лисици. При анализирањето дали врзувањето со лисици било оправдано, забележал дека во односното време жалителката имала епизода на душевно растројство, со што биле запознаени полициските службеници. Очигледно таа била под контрола на полицијата за време на трансферот и била ранлива поради нејзината психичка состојба и медицинските потреби што произлегувале од неа. Покрај тоа, таа била физички слаба по неодамнешната операција од рак и хемотерапија. Судот претпоставил – потпирајќи се на изјавите на Владата во врска со склоноста на жалителката да се самоповреди – дека врзувањето со лисици било со цел да се спречи таа самата да се повреди. Сепак, тој забележал дека прашањето во врска со сразмерноста на врзувањето со лисици не било разгледано во домашната постапка. Владата не покажала дека други, помалку строги мерки и мерки на претпазливост биле на располагање. Како резултат на тоа, врзувањето со лисици се сметало за понижувачко постапување.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 5.000 евра за нематеријална штета.

Николова против Република Македонија – Ж. бр. 31154/07 [Пресуда на ЕСЧП од 21 мај 2015 година]

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) донесе пресуда во случајот Николова против РМ, Ж. бр. 31154/07, со која констатираше повреда на членот 6 став 1 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (ЕКЧП) во поглед на должината на постапката пред домашните органи.

Предметот произлегува од жалбата (бр. 31154/07) поднесена од страна македонски државјанин, г-ѓа Љубица Николова („жалителката“) на 10 јули 2007 година. Во својата жалба таа навела дека должината на оспорените постапки за утврдување на вредноста на надоместот за експроприраното земјиште претставувало повреда на членот 6 од Конвенцијата.

Имено, согласно фактите на предметот, постапката за утврдување на висината на надоместот кој требало да и се додели за одземеното земјиште започнала на 25 јули 1989 година. Во текот на целата постапка која траела скоро 20 години, не била спорна висината на надоместот, туку спорно било кој треба да го исплати таквиот надомест. Поради тоа биле донесени повеќе првостепени пресуди, со кои судот задолжувал различни субјекти да го исплатат утврдениот надомест. Постапките конечно завршиле

на 31 март 2009 година кога Врховниот суд ја одбил како недозволена ревизијата поднесена од страна на општината.

Образложение на ЕСЧП

Судот забележал дека постапките започнале во јули 1989 година и завршиле во март 2009 година. Така, постапките траеле скоро дваесет години во три судски инстанции, од кои дванаесет потпаѓаат под надлежност на Судот (по 10 април 1997 година, датум на ратификација на Конвенцијата од страна на тужената држава).

Имајќи ги предвид критериумите наведени по судската пракса на Судот за утврдување на барањето за разумен рок предвидено во членот 6 став 1 од Конвенцијата, поконкретно сложеноста на случајот, однесувањето на жалителот и релевантните власти, како и она што било од важност за жалителот, Судот смета дека постапките биле непотребно пролонгирани, поради што одговорната држава има одредена одговорност.

Поради тоа има повреда на членот 6 од Конвенцијата во поглед на должината на вонпарничните постапки за утврдување на висината на надоместот.

Жалителката барала 50.000 евра за нематеријална штета која ја претрпела поради долготраењето на постапките. Владата ги оспорила ваквите барања како премногу високи и неосновани.

Судот сметал дека жалителката мора да претрпела нематеријална штета која не може да се надомести само преку наоѓање на повреда на Конвенцијата. Одлучувајќи на еднаква основа, Судот ѝ доделил на жалителката, 3.600 евра, плус која било такса која би можела да биде наплатена.

Жалителката не поднела посебно барање за трошоци и расходи, па поради тоа Судот не ѝ доделил надомест по таа основа.

Ефтимов против Република Македонија – Ж. бр. 59974/08 [Пресуда на ЕСЧП од 2 јули 2015 година]

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) донесе пресуда во случајот *Ефтимов против РМ*, Ж.бр. 59974/08, со која констатираше повреда на членот 6 став 1 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (ЕКЧП) заради должината на постапките и недостигот на еднаквост на оружјата во постапката пред Врховниот суд.

Имено, жалбата била поднесена на 5 декември 2008 година од страна на г-дин Епаминонда Ефтимов, македонски државјанин кој живее во Струмица, каде работи како хирург во Струмичката болница. На 8 јуни 1997 година жалителот ја лекувал повредената и скршена рака на З.П., а поради болките на кои се жалел З.П. во текот на наредните денови, жалителот и двајца негови колеги од болницата во Струмица примениле различни третмани врз З.П., а на крајот истиот го упатиле во детската клиника во Скопје

каде била утврдена сериозна бактериска инфекција и му била ампутирана десната рака.

На 25 септември 1997 година истражниот судија од првостепениот суд во Струмица на барање на јавниот обвинител отворил истрага против жалителот. Потоа, на 19 април 2000 година јавниот обвинител поднел обвинителен акт против жалителот за тешки дела против здравјето на луѓето. Основниот суд во два наврати, на 10 јули 2001 година и на 13 декември 2004 година го ослободил жалителот од обвинение, а подоцна овие пресуди биле поништени од страна на Апелациониот суд во Штип поради тоа што степенот на вина на жалителот и квалификацијата на кривичното дело не биле добро утврдени во текот на постапките пред судечкиот суд.

На 13 септември 2006 година Основниот суд во Струмица повторно го ослободил жалителот бидејќи не нашол основи дека кривичното дело било извршено со намера. По горенаведената пресуда Апелациониот суд во Штип, по сопствено убедување, на седница во присуство на двете страни го преквалификувал обвинението и истото го одбил како застарено, заклучувајќи дека постапувањето на жалителот повеќе било небрежно отколку со намера, па поради таа причина кривичното обвинение застарело.

На 21 март 2007 година Врховниот суд по барање на јавниот обвинител за заштита на законитоста го вратил предметот на повторно одлучување на Апелациониот суд во Штип, наведувајќи дека со преквалификувањето на обвинението Апелациониот суд уште еднаш ги утврдил фактите без да се одржи претрес. Апелациониот суд во Штип, постапувајќи по инструкциите на Врховниот суд одржал претрес и повторно ги отфрлил обвиненијата како застарени. Жалителот и јавниот обвинител поднеле жалби пред Врховниот суд. Жалителот исто така доставил и одговор на жалбата на јавниот обвинител.

На 26 март 2008 година Врховниот суд одржал седница во присуство на јавниот обвинител при што ги сослушал наводите на јавниот обвинител, во кои тој барал да се одбие жалбата на жалителот а да се уважи жалбата на обвинителството и, имајќи ги предвид писмените поднесоци на странките го одбил барањето на жалителот, ја уважил жалбата на јавниот обвинител и ја преиначил пресудата на Апелациониот суд. Потоа Врховниот суд го осудил жалителот на една година затворска казна, тргнувајќи од наводите на судечкиот судија дека кривичното дело треба да се квалификува како тешко дело против здравјето на луѓето, извршено со намера.

Во неговата жалба пред ЕСЧП, жалителот навел дека не му било овозможена правична постапка пред Врховниот суд бидејќи, за разлика од јавниот обвинител, тој не присуствувал на седницата на Врховниот суд на која била донесена одлука со која тој бил осуден и му била изречена затворска казна, како и дека кривичната постапка против него не била завршена во разумно време.

Оцена и образложение на Судот

Судот потсетил дека принципот на еднаквост на оружјата како еден од елементите од концептот на фер судење ѝ бара на секоја страна да ѝ биде дадена разумна можност да

го презентира својот случај под услови кои нема да ја стават во значително понеповолна положба во однос на нејзиниот противник. Во конкретниот случај, Владата сметала дека на седницата од 26 март 2008 година Врховниот суд ниту утврдил нови факти ниту разгледал нови докази, туку одлучил врз основа на расположливите материјали и дека ниту жалителот ниту пак неговиот бранител побарале да бидат известени за седница на Врховниот суд, а освен тоа тие имале можност да ги наведат своите гледишта во жалба и во другите поднесоци како одговор на жалбата на јавниот обвинител кои Врховниот суд ги зел предвид сите поднесоци. Судот, пак, забележал дека жалителот не бил присутен на седницата одржана од страна на Врховниот суд и поради тоа немал можност да даде одговор на наводите на јавниот обвинител, така што јавниот обвинител бил ставен во привилегирана состојба во однос на жалителот и жалителот не ги искористил неговите законски права.

Наспроти тврдењето на Владата дека должината на постапката не била неразумна поради тоа што биле донесени голем број одлуки од страна на судските инстанции кои го разгледувале случајот, а три рочишта биле одложени поради отсуство на вештачите, Судот забележал дека постапката започнала на 25 септември 1997 година, а завршила на 19 јуни 2008 година со тоа што вкупното времетраење на постапката било десет години и девет месеци. Земајќи ги предвид датумите и повторените одлучувања, Судот заклучил дека не бил задоволен критериумот на судење во разумен рок.

Земајќи ги предвид горенаведените факти ЕСЧП констатирал повреда на членот 6 став 1 од ЕКЧП.

Со оглед на ваквите негови наоѓања, Судот досудил дека тужената држава треба да му плати на жалителот 3.900 евра за нематеријална штета, како и 1.000 евра во поглед на трошоците и издатоците настанати во врска со постапката пред ЕСЧП.

Андоновски против РМ – Ж. бр. 24312/10 [Пресуда на ЕСЧП 23 јули 2015 година]

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) донесе пресуда во случајот Андоновски против РМ, Ж. бр. 24312/10, со која констатираше повреда на членот 3 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (ЕКЧП) во поглед на тоа дека жалителот не бил испитан од страна на непристрасен трибунал.

Предметот произлегува од жалбата (бр. 24312/10) поднесена од страна македонски државјанин, г-дин Владимир Андоновски („жалителот“) на 20 април 2010 година. Во својата жалба навел дека бил предмет на несоодветно постапување и малтретирање од страна на полицијата и дека истрагата по повод неговите наводи за полициска бруталност не била ефикасна. Тој истакнал наводи за повреда на членот 3 и 13 од Конвенцијата.

Имено, на 17 септември 2004 година жалителот го паркирал својот автомобил на улица во Куманово. Кога се вратил, под бришачот на автомобилот, пронашол казна за по-

грешно паркирање. Го стартувал возилото и тргнал во потрага по полициските службеници со цел да поразговара околу проблемот во казната. Кога забележал полициско возило почнал да го следи сè додека тоа не запрело.

Странките во постапката, жалителот од едната и Владата од другата страна, во постапката пред ЕСЧП презентираа различни верзии на настаните кои се случиле во оваа пригода. Во секој случај, неспорно по настанот жалителот бил однесен во полициската станица во Куманово, од каде било повикано амбулантно возило со кое бил пренесен во болница во Куманово, потоа транспортиран до Клиничкиот центар во Скопје, потоа до Градската болница во Скопје, каде бил задржан до 28 септември 2004 година.

Различните верзии на настаните кои ги застапувале жалителот и припадниците на МВР резултирале со различни постапки пред домашните судови.

На 19 септември 2004 година П.Ј. и М.А. поднеле извештаи до Министерството за внатрешни работи во врска со употребата на сила врз жалителот. Тие во извештаите навеле дека жалителот употребувал навредлив јазик и клоцал по полициското возило, исто така плукал на нив и им се обраќал со навредливи зборови. Тие од жалителот побарале да се легитимира, но тој им се спротиставил. Во меѓувреме се обиделе да му ставаат лисици, при што на ова дејство жалителот давал отпор, а потоа еден од полициските службеници го турнал жалителот настрана, му ги свиткал двете раце зад грб и на крај му ставил лисици. Притоа во извештајот било наведено дека жалителот го каснал десниот палец на полицискиот службеник М.А. Поради ова Министерството за внатрешни работи поднело пријава против жалителот за напад на службено лице.

Жалителот, пак, тврдел дека бил изложен на насилство од страна на полицијата, како последица на што претрпел сериозни повреди.

Жалителот го информирал (СВКПС) за инцидентот и за тоа дека во текот на истиот бил изложен на полициска бруталност. Со одговор од 17 декември 2004 година, СВКПС го информирал жалителот дека против него била поднесена пријава, како и дека силата употребена против него (употреба на лисици и свиткување на рацете позади грб) била неопходна и оправдана. Соодветно на ова, СВКПС заклучил дека полициските службеници постапувале во согласност со законот и правилата на Министерството.

Кривична постапка против жалителот

На 18 септември 2004 година во врска со горенаведениот инцидент, Министерството за внатрешни работи поднело кривична пријава против жалителот до Јавното обвинителство во Куманово за напад на службено лице, врз основа на што на 19 октомври 2005 година Основниот суд во Куманово го прогласил жалителот за виновен за напад на службено лице и му изрекот условна осуда на казна затвор во траење од пет месеци. Жалителот поднел жалба до Апелациониот суд во Скопје, но жалбата му била отфрлена бидејќи судот не нашол причини да отстапи од утврдената фактичка состојба и причините дадени од страна на првостепениот суд.

Кривична постапка против полициските службеници П.Ј. и М.А.

На 3 февруари 2005 година жалителот поднел кривична пријава до јавен обвинител, против полициските службеници П.Ј. и М.А. поради кривичните дела, физички напад, тешка телесна повреда, злоупотреба на службена положба, лажно сведочење и поради деградирачко однесување. На 8 февруари 2005 година пријавата била доставена на надлежност до Јавното обвинителство во Куманово. На 16 февруари 2005 година жалителот поднел кривична пријава со барање за покренување на обвинение против П.Ј. и М.А. од страна на обвинителството во Куманово поради напад и тешка телесна повреда, како и поради злоупотреба на службената положба. На 25 мај 2005 година јавниот обвинител во Куманово ја отфрлил кривичната пријава, поради непостоење на основаност дека обвинетите ги сториле кривичните дела за кои се товареле. На 29 септември 2006 година жалителот, преку неговиот адвокат, поднел до судот супсидијарен обвинителен акт.

Во текот на постапката жалителот во повеќе наврати барал преземање на гонењето од страна на обвинителството. Обвинителството во повеќе наврати информирало дека нема таква намера. На 24 март 2009 година Основниот суд во Куманово одржал претрес во присуство на жалителот, неговиот правен застапник, обвинетите и нивните адвокати. Според записникот од претресот одржан тој ден жалителот изјавил дека го повлекува супсидијарниот обвинителен акт, поради што судот ја запрел постапката.

Жалителот поднел приговор на одлуката на судот, изјавувајќи дека го повлекол обвинението затоа што мислел дека јавното обвинителство ќе го преземе гонењето, а воедно тврдел дека е неука странка и не го разбрал прашањето на судијата. Потоа поднел жалба до Апелациониот суд во Скопје против одлуката на судечкиот суд, тврдејќи дека никогаш не го повлекол обвинителниот акт. На 24 септември 2009 година Апелациониот суд во Скопје ја одбил жалбата на жалителот како неоснована и ја потврдил одлуката на судечкиот суд. На 29 јуни 2010 година Врховниот суд го одбил како недозволено барањето на жалителот за вонредно преиспитување на одлуката.

Во постапката пред ЕСЧП, жалителот поднесе обемна медицинска документација, која како доказен материјал била изведена и во постапките пред домашните органи, а меѓу другото, и наод од Институтот за судска медицина направен по барање на домашните органи, врз основа на расположивата медицинска документација во која било утврдено дека констатираните повреди по телото на жалителот претставуваат тешка телесна повреда.

Оцена и образложение на Судот

ЕСЧП констатираше повреда на членот 3 од ЕКЧП односно на забраната за тортура, нечовеко и деградирачко постапување или казнување во процедуралниот и материјалниот аспект.

Процедурален аспект

Според праксата на ЕСЧП кога поединец ќе изнесе тврдeње кое може да се докаже дека бил сериозно малтретиран од страна на полицијата во спротивност на членот 3 од Конвенцијата, одредбите од ЕКЧП бараат спроведување на ефикасна истрага по службена должност. Минималните стандарди на ефикасност утврдени во праксата на Судот, бараат истрагата да биде независна, непристрасна и под надзор на јавноста, и надлежните органи да постапуваат со исклучително внимание и брзина. Таквата истрага би требало да води до утврдување на фактичката состојба во случајот, и доколку се докаже дека тврдeњата се вистинити, до откривање и казнување на одговорните лица. Со примена на ваквите стандарди од својата пракса врз конкретниот случај, ЕСЧП дошол до заклучок дека кривичните пријави на жалителот од 3 јули и 16 февруари 2005 година и расположливите медицински докази во тој момент, покренувале тврдeње кое може да се докаже, во однос на тоа дека повредите на жалителот можеле да бидат предизвикани со прекумерна употреба на сила, поради што органите имале обврска да спроведат ефективна истрага по службена должност. Имајќи ја предвид надлежноста на јавното обвинителство и околностите на случајот, ЕСЧП констатирал дека јавниот обвинител кој ја примил кривичната пријава од жалителот, иако имал овластување и обврска, и покрај сериозната природа на повредите и медицинските извештаи кои ги потврдувале повредите кои ги здобил а му биле доставени, не презел никакви сериозни чекори да обезбеди докази по инцидентот. Покрај тоа што побарал информации од Клиниката во Скопје за некои од повредите на жалителот, тој не ги повикал жалителот и обвинетите или било кое друго трето лице кое би можело да даде релевантни информации во врска со случајот, и покрај тоа што тој имал експлицитни надлежности во оваа смисла. Наместо тоа, јавниот обвинител ја отфрлил кривичната пријава поднесена од страна на жалителот поради непостоење на докази дека обвинетите ги сториле кривичните дела кои им се ставале на товар, при што својата одлука во клучна мера ја засновал на доказите обезбедени од страна на полицијата.

Од друга страна, Судот констатирал дека во рамките на судска постапка иницирана од страна на жалителот била спроведена судска истрага на која биле сослушани обвинетите полициски службеници, жалителот, неговата сопруга и синот и било наредено независно медицинско вештачење. ЕСЧП притоа изразил задоволство од вниманието кое го покажал истражниот судија.

Сепак, имајќи предвид дека прво, оваа постапка била резултат на одлучноста на жалителот да ја продолжи постапката против полициските службеници, второ, дека јавниот обвинител останал пасивен иако можел да го преземе гонењето, иако на тоа бил повикуван во неколку наврати во текот на постапката по субсидиарниот обвинителен акт, трето, имајќи ја предвид својата пракса според која од жртвите не се бара самите да преземаат гонење кон претставниците на државата, четврто, дека ова преставува должност на јавниот обвинител поради што судската истрага иницирана по повод кривичната пријава на жалителот, не може да го оправда непостапувањето на јавниот обвинител, понатаму, имајќи предвид дека не било одлучено за основаноста на

кривичната пријава на жалителот, од причина што постапката била запрена во не многу јасни околности и тоа по четири години од нејзиното иницирање, врз основа на изјава од жалителот за повлекување на обвинителниот акт, која Судот заклучил дека била неразумно протолкувана од страна на домашните судови, имајќи ги предвид околностите на случајот, особено претходното повеќекратно барање на жалителот за преземање на гонењето од страна на обвинителството, неговото барање за враќање на предметот во поранешна постапка и жалбата на жалителот во која исто така тврдел дека судот погрешно ја протолкувал неговата изјава, а кои завршиле без успех, ЕСЧП конечно констатирал дека за разлика од постапката против жалителот, домашните органи не постапувале по предметот на жалителот со внимателен надзор кој го бара членот 3 од Конвенцијата. Поради тоа што органите чија задача била да обезбедат ефикасна истрага и спроведување на соодветна постапка против полициските службеници обвинети за противправно постапување, не постапиле во согласност со својата процедурална обврска која произлегува од членот 3 на Конвенцијата, ЕСЧП констатирал повреда на Конвенцијата.

Материјален аспект

Жалителот во постапката пред ЕСЧП тврдеше дека бил предмет на полициска бруталност во спротивност со членот 3 од Конвенцијата. Имајќи ја предвид апсолутната забрана за тортура, праксата на ЕСЧП според која кога повредите на едно лице додека било лишено од слобода или на друг начин било под контрола на полицијата, покренуваат силна претпоставка дека лицето било изложено на незаконски третман односно малтретирање, како и фактот дека во такви околности државата мора да обезбеди алтернативно и разумно објаснување за тоа како настанале повредите, ЕСЧП констатирал повреда членот 3 од ЕКЧП поради нечовечкото и деградирачко постапување на кое бил изложен жалителот во текот на полициската постапка. Ваквиот заклучок на ЕСЧП доаѓа оттаму што, истиот утврдил дека жалителот претрпел бројни телесни повреди, кои од страна независни вешти лица во текот на домашните постапки биле квалификувани како тешка телесна повреда. Понатаму, објаснувањето на полициските службеници, дадено во домашните постапки можело да објасни само мал дел од повредите кои ги имал жалителот, оценувајќи го тврдењето на полициските службеници за можноста бројните повреди да настанале како резултат на однесувањето на самиот жалител (самоповредување), како недоказани, и недоволни да ги објаснат бројните повреди, ЕСЧП дошол до заклучок дека повредите може да се објаснат само со употреба на сила од страна на полициските службеници.

За констатираните повреди ЕСЧП му досуди на жалителот износ од 15.000 евра надомест на штета.

Андоноски против Република Македонија – Ж. бр. 16225/08 [Пресуда од 17 септември 2015 година]

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) на 17.09.2015 донесе пресуда во случајот *Андоноски против РМ*. Жалителот се жалеше дека неговото возило било одземено во кривична постапка, покрај фактот што тој не бил осуден како сторител на какво било кривично дело. ЕСЧП ваквиот жалбен навод на жалителот го разгледуваше од аспект на членот 1 од Протоколот бр. 1 на Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП) - правото на сопственост и во случајот констатираше повреда на истиот.

Факти на случајот

Имено, жалителот бил такси возач, на 25 јули 2007 година за време на транспортирањето на тројцата албански државјани (од кои еден зборувал течно македонски јазик, а останатите двајца немале никаква вербална комуникација со жалителот), до едно село блиску до македонско-грчката граница, бил заперен од страна на полиција. Бидејќи албанските државјани немале патни исправи, истите заедно со жалителот биле лишени од слобода. Воедно, возилото на жалителот било одземено од страна на полицијата.

Истражниот судија од Основниот суд во Прилеп отворил истрага против жалителот и еден од албанските државјани поради постоење на основано сомнение дека извршиле кривично дело криумчарење на мигранти.

На 8 август 2007 година јавниот обвинител се откажал од кривичното гонење на жалителот поради немање на докази дека тој го сторил делото. Истиот ден истражниот судија ја заперел истрагата против жалителот.

Со одлука на горенаведениот суд, на 3 септември 2007 година еден од албанските државјани бил прогласен за виновен за криумчарење на мигранти. Со истата пресуда му било одземено патничното возило на жалителот, како средство за сторување на кривично дело. Жалителот поднел жалба до Апелациониот суд во Битола, тврдејќи дека одлуката за одземање не била заснована на факти, затоа што тој не бил прогласен за виновен во истата постапка. Апелациониот суд ја одбил жалбата.

Образложение на ЕСЧП

Од веќе добро и јасно востановената пракса на ЕСЧП јасно произлегува

прво, дека попречувањето на сопственичките права мора да е предвидено со закон,

второ, дека попречувањето треба да цели кон остварување на една или повеќе легитимни цели. Дозволените легитимни цели се предвидени во став 2 од членот 1 на протоколот бр. 1 на ЕКЧП.

трето, дека мора да постои баланс, односно правична рамнотежа помеѓу барањата на општиот интерес и интересите на засегнатиот поединец. Притоа според ЕСЧП, потребниот баланс нема да биде обезбеден доколку засегнатиот поединец или поединци морале да понесат индивидуален и претеран товар.

Имајќи ги предвид ваквите општи принципи развиени во судската пракса на ЕСЧП, домашното законодавство применето во конкретниот случај и судските одлуки на домашните судови, истиот во однос на конкретниот предмет заклучил:

прво, дека одземањето на возилото било засновано на закон, односно на членот 418-б од Кривичниот законик тогаш во примена;

второ, дека одземањето имало за цел односно се стрмело кон остварување на легитимна цел – превенирање на нелегалната миграција и трговија со луѓе,

трето, дека одлуката за одземање на возилото на жалителот била непропорционална бидејќи му наметнала претеран товар на жалителот, поради што ЕСЧП констатирал повреда на ЕКЧП односно на правото на сопственост на жалителот.

ЕСЧП до последноспоменатата констатација стигнал имајќи ги предвид следниве околности, меѓу кои и однесувањето на жалителот:

прво, фактот дека возилото било одземено во контекст на кривична постапка против трето лице, откако јавниот обвинител се откажал од кривичното гонење на жалителот, а истрагата била запрена при што обвинителот констатирал дека жалителот не бил свесен дека неговото возило било употребено за транспорт на илегални мигранти.

второ, дека жалителот заработувал за живот како такси возач; дека немал кривично досие, дека не постоеле индиции дека неговото возило било претходно употребено за извршување на кривично дело; дека не постоеле какви било причини за стравување дека возилото би било употребено за извршување на други кривични дела.

трето, дека според член 418-б од Кривичниот законик, врз основа на кој било одземено и предметното возило, одземањето на возилата кои биле користени за пренесување на мигранти е задолжително, и не дозволува никакви исклучоци, независно од тоа дали превозните средства биле во сопственост на сторителот на делото или во сопственост на трето лице, и независно од однесувањето на третото лице или неговата поврзаност со делото. Оттука, ЕСЧП заклучил дека ваквото одземање по автоматизам кое го предвидува законот, го лишило жалителот од каква било можност за успех во постапката за одземање, зошто домашните судови, во такви околности, немале можност за избор, и не биле во можност да го испитаат случајот од аспект на ниту еден од факторите опишани погоре. Дополнително, ЕСЧП зел предвид дека членот 418-б од КЗ, на кој се засновала одлуката за одземање, не предвидува можност да се бара надомест на штета како што е предвидено со член 100-а од КЗ.

Земајќи ги предвид ваквите околности, ЕСЧП констатирал повреда на членот 1 од Протоколот бр. 1 на Конвенцијата поради непропорционалноста на одлуката за одземање на возилото која му наметнала на жалителот претеран товар.

Правично обештетување или штета

ЕСЧП одлучил дека државата треба да му го врати одземеното возило на жалителот, во состојба во која било кога било одземено, а доколку таквата реституција не е можна

тогаш да му исплати на 10.000 евра за материјална штета. Исто така ЕСЧП на жалителот му досуди и износ од 3.000 евра на име на нематеријална штета и износ од 300 евра за судски трошоци.

Миткова против Република Македонија – Ж.бр. 48386/09 [Пресуда од 15 октомври 2015 година]

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) на 15.10.2015 година донесе пресуда во случајот *Миткова против РМ*. Жалителката се жалела, дека во текот на управната постапка за надомест на трошоците за лекување во странство, отсутствувала усна расправа и воедно дека истата постапка траела многу долго време на крајот резултирајќи со одлука да бидат подмирени само дел од трошоците за нејзиното лекување во странство.

Факти на случајот

Жалителката е родена 1954 година и живее во Охрид. Таа боледува од мултиплекс склероза.

Имено, на 1 април 1994 година Министерството за здравство издало потврда со која ѝ се дозволува на банката, во која таткото на жалителката имал девизна заштеда, да изврши пренос на 20.000 американски долари на сметка на болница во САД, со цел да се покријат трошоците за лекување на жалителката кое требало да следува. Потврдата била издадена врз основа на конзилијарно мислење на Клиниката за нервни и душевни болести во Скопје, на кое било наведено дека жалителката боледува од мултиплекс склероза и поради тоа треба да се лекува во странство, затоа што биле исцрпени можностите за лекување во нашата држава.

Помеѓу 17 мај и 28 јуни 1994 година жалителката се лекувала во болницата Н.Н.И. во САД.

На 12 јули 1994 година од страна на Клиниката за нервни и душевни болести во Скопје било издадено друго конзилијарно мислење, на кое било наведено дека состојбата на жалителката била критична и дека треба итно да замине на лекување во странство.

Прва управна постапка

На 29 ноември 1994 година жалителката побарала од Фондот за здравствено осигурување да донесе *ex post facto* решение за упатување на лекување во странство во болницата Н.Н.И. Фондот го одбил барањето на жалителката, укажувајќи дека жалителката можела да биде лекувана во Република Македонија. Потоа жалителката го објавила решението на ФЗО пред Министерството за здравство, кое по добивање на мислење од Второстепената комисија за упатување на лекување во странство ја одбило жалбата. Жалителката иницирала управен спор пред Врховен суд. Врховниот суд го поништил решението на Министерството за здравство, тврдејќи дека од истото не можело јасно

да се констатира дали жалителката требало да се лекува во странство и дали биле исцрпени сите можности за нејзино лекување во Република Македонија. Но, Министерството за здравство и по пресудата на Врховниот суд повторно ја одбило жалбата на жалителката.

Втора управна постапка

На 7 јули 1995 година жалителката поднела барање до ФЗО за надомест на трошоците за лекување, бидејќи пред да го поднесе барањето се лекувала во болницата Н.Н.И. ФЗО донел решение за надомест на 20% од вкупните трошоци, а понатаму истото било преиначено на уште 10%. Потоа, ФЗО постапувајќи по жалбата на жалителката на 11 ноември 1996 година одлучил да го зголеми надоместот за дополнителни 50.215 денари. Жалителката повторно иницирала управен спор пред Врховниот суд. На 25 март 1998 година Врховниот суд го поништил решението на Министерството за здравство од 11 ноември 1996 година. Врховниот суд констатирал дека Фондот и Министерството не утврдиле дали жалителката можела да биде лекувана во државата, во согласност со Правилникот за условите и начинот на упатување на осигурениците на лекување во странство. Врховниот суд понатаму, констатирал дека овие органи го толкувале членот 15 од Правилникот на начин кој укажува дека не може да се добие надомест на трошоците за лекување, доколку лицето претходно немало добиено решение за упатување на лекување во странство. Според мислењето на судот, такво толкување било спротивно на Законот за здравствена заштита.

На 6 јануари 1999 година Министерството донело идентична одлука како онаа содржана во решението од 11 ноември 1996 година.

Споени постапки

Жалителката повторно иницирала управен спор пред Врховниот суд против решението на Министерството за здравство до 6 јануари 1999 година.

На 22 ноември 2000 година Врховниот суд ги поништил двете решенија, она од 6 јануари 1999 година и решението од 9 јули 1999 година. Врховниот суд утврдил дека Министерството требало да ги спои, постапката по однос на барањето за надомест на трошоците за лекувањето во болницата Н.Н.И. со постапката по однос на барањето за упатување на лекување во странство.

Потоа Врховниот суд на два наврати односно на 13 ноември 2003 година и 14 декември 2006 година ги поништил решенијата на Министерството за здравство кои биле донесени на 23 февруари 2001 година и на 5 ноември 2003 година со кои барањата на жалителката за надомест на трошоците за лекување во странство и упатување за лекување во странство биле одбиени, бидејќи, Министерството за здравство во неговите решенија, според Врховниот суд не утврдувал дали во времето кога жалителката била на лекување биле искористени можностите за лекување во земјата и постоеле контрадикторни медицински докази во однос на тоа дали жалителката можела да биде лекувана во државата. Воедно Врховниот суд побарал од Министерството да ги сослуша лекарите кои го изготвиле мислењето од 12 јули 1994 година за да утврди дали биле

искористени можностите за лекување на конкретното заболување во земјата во 1994 година.

По консултација со лекарите, на 8 октомври 2007 година, Министерството повторно ја одбило жалбата на жалителката против решението кое на жалителката ѝ било надоместено само дел од трошоците за лекувањето.

Жалителката го оспорила решението на Министерството, барајќи притоа во согласност со Законот за управни спорови Врховниот суд да закаже усна расправа со цел да изведе докази со сослушување на лекарите кои го дале конзилијарното мислење од 1994 година, претседателот на второстепената комисија на Министерството и д-р Р.Л.- лекарот кој ја лечел.

На 22 јануари 2009 година Управниот суд, кој во меѓувреме станува надлежен да одлучува во управните спорови, на затворена седница одлучил да ја одбие жалбата на жалителката. Во својата одлука Управниот суд не се осврнал на барањето за одржување на јавна расправа. Управниот суд се повикал на членот 10 став 1 и членот 30 од Законот за здравствено осигурување од 2000 година, како и на членот 20 од Правилникот за начинот на користење на здравствени услуги на осигурените лица во странство. Управниот суд одлучил дека управните органи правилно го примениле законот кога на жалителката делумно ѝ ги признале трошоците за лекувањето во болницата Н.Н.И. во 1994 година.

Образложение на ЕСЧП

Како што е наведено погоре, жалителката се жалела дека во управната постапка за надомест на трошоците за лекување во странство отсутувала усна расправа, воедно истата постапка траела многу долго време и на крајот на постапката било одлучено да бидат подмирени само дел од трошоците за нејзиното лекување во странство.

Во однос на должината на постапката, Европскиот суд за човекови права констатирал дека првата управна постапка била иницирана од страна на жалителката на 29 ноември 1994 година, односно ЕСЧП го зел 21 март 1995 година како датум на почеток на рокот на управната постапка затоа што на тој датум жалителката поднела жалба против првостепената одлука. Конечно, постапката била завршена на 6 март 2009 година, односно траела тринаесет години. ЕСЧП исто така го зел во предвид и признанието на Владата за должината на постапката и утврдил дека постои повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата.

Жалителката исто така се жалела и за отсуството на усната расправа во управната постапка за надомест на трошоци за лекување во странство иако изрично барала одржување на усна расправа, за да може судот да ги сослуша сведоците. Во однос на горенаведеното ставот на Европскиот суд за човекови права е дека во постапките пред една и единствена судска инстанца правото на „јавна расправа“ од членот 6 став 1 опфаќа и право на „усна расправа“ освен во случај на постоење на исклучителни околности кои го оправдуваат отсуството на таква расправа. ЕСЧП не бил убеден во постоење на какви било исклучителни околности кои го оправдуваат отсуството на усна расправа и воедно

утврдил дека Управниот суд не дал образложение зошто не била одржана усна расправа, поради што констатирал повреда на членот 6 став 1 Конвенцијата.

На крај, жалителката се жалела на одлуката на домашните органи во врска со делумниот надомест на трошоците за лекување, повикувајќи се на членот 1 од Протоколот бр. 1 на Конвенцијата, кој ја штити сопственоста. Според ЕСЧП, сопственоста може да биде или постоечка или имот, вклучително и имотни побарувања, во однос на кои жалителката тврдела дека има барем легитимно очекување да се стекне со ефективно уживање на сопственички права, но ЕСЧП наведува дека истиот член не го гарантира правото на стекнување на сопственост. ЕСЧП забележал дека жалителката поднела барање за упатување на лекување во странство, по лекувањето во странство, откако се вратила назад во државата. Управниот суд го отфрлил нејзиното барање затоа што жалителката постапила спротивно на членот 30 од Законот за здравствено осигурување од 2000 година, наведувајќи дека таа можела да се лекува и во државата. ЕСЧП искористувајќи го неговото право на надзор во однос на толкување на домашното законодавство од страна на домашните судови констатирал дека, во однос на конкретниот случај не постои причина за сомневање во толкувањето на законите на Управниот суд, затоа утврдил дека не може да станува збор за легитимно очекување на жалителката да се стекне со ефективно уживање на сопственички права. Поради тоа, според ЕСЧП овој дел од жалбата бил очигледно неоснован.

Правично обештетување или штета

ЕСЧП одлучил дека државата треба да ѝ исплати на жалителката 5.000 евра за нематеријална штета и износ од 850 евра за судски трошоци.

***Хајрулаху против Република Македонија* – Ж.бр. 37537/07 [Пресуда од 29 октомври 2015 година]**

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) на 29.10.2015 година донесе пресуда во случајот *Хајрулаху против РМ*. Жалителот се жалел дека бил држен во изолација и малтретиран од страна на полицијата, дека немало ефективна истрага за неговите наводи за малтретирање, како и дека неговата осуда била заснована на признание добиено под принуда. ЕСЧП ваквите жалбени наводи на жалителот ги разгледуваше од аспект на членовите 3 и 6 став 1 на Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП) – забрана на мачење и право на правична судска постапка.

Факти на случајот

Во текот на кривичната постапка жалителот презентирал три различни верзии на настаните имено, на 16 август 2005 година во 00:30 часот жалителот Ферди Хајрулаху кој е роден во 1985 година и живее во Германија бил уапсен во близина на трговски центар во населба во Скопје од страна на двајца полициски службеници поради непоседување документи за идентификација и сомнително движење во близина на објекти кои се цел

на извршување на кривично дело. На горенаведениот датум истражен судија од Основниот суд Скопје 1 издал наредба за претрес на домот и друг имот што му припаѓал на таткото на жалителот и таткото на Ф.Р. сообвинет во кривичната постапка која се водела поради тероризам и трговија со оружје. Претресот бил извршен во присуство на таткото на жалителот кој подоцна се потпишал на потврдата за одземени предмети и двајца соседи како сведоци кои немале забелешки за работата на полициските службеници. Во куќата на жалителот биле најдени оружје, пушка, проектили и белешка која упатува на Голема Албанија. По претресот, таткото на жалителот бил однесен во полициска станица на информативен разговор.

На 16 август 2005 година жалителот бил изведен пред истражен судија под сомнение дека бил вмешан во инцидентот од 15 јули 2005 година кога во дворот на полициската станица во Скопје, експлодирала противтенковска мина и истата предизвикала значителна материјална штета. Според судскиот записник тој изјавил дека ќе сведочи без бранител, а воедно го признал делото и изјавил дека експлозивот го набавил од лицето Р.С., а за време на извршувањето на делото со него било и лицето Ф.Р. Понатаму истражниот судија отворил истрага против Р.С. и Ф.Р. и го поставил адвокатот Д.Н. за да го застапува жалителот.

На 19 август 2005 година жалителот побарал да даде изјава пред истражен судија. Истиот ден жалителот во присуство на јавен обвинител и неговиот адвокат, дал усен исказ пред истражен судија. Во исказот жалителот навел дека на 16 август 2005 година бил тепан и принуден за да ја даде горенаведената изјава, истакнувајќи дека ги одрекува сите искази кои биле дадени од негова страна. Потоа истражниот судија се уверил за повредите на жалителот и истиот ден наредил да се изврши вештачење врз него. Две вешти лица од Институтот за судска медицина го прегледале жалителот и утврдиле повеќе модринки на телото на жалителот кои според нив биле од најмалку седум дена пред прегледот, а тоа значело дека повредите биле нанесени пред 16 август 2005 година.

На 9 септември 2005 година јавниот обвинител поднел обвинителен акт против жалителот и Ф.Р. за кривично дело тероризам. На 26 септември 2005 година бил поднесен обвинителен акт и против Р.С.

На расправата одржана на 8 ноември 2005 година жалителот изјавил дека ги оспорува обвиненијата опишани во обвинителниот акт, меѓу другото повторно ги сменил претходните изјави дадени од негова страна и го известил судијата дека на 12 август 2005 година бил киднапиран, тепан и изложен на тортура од страна на припадници на специјалните сили во некоја кука во Велес за да признае пред истражен судија дека ги познава Ф.Р. и Р.С. и да признае дека го извршил кривичното дело на 15 јули 2005 година, и дека потоа бил одведен во полициска станица К. каде го задржиле од 15 август до нокта на 16 август. Жалителот именувал четири лица за да сведочат дека на датумот на инцидентот биле со него и истите дале усни докази пред судечкиот суд.

На 17 јануари 2006 година Основниот суд Скопје 1 ги осудил жалителот, Ф.Р. и Р.С. и им изрекол казна затвор во траење од единаесет, десет и дванаесет години, соодветно. Жалителот бил прогласен за виновен за тероризам и трговија со оружје.

Жалителот се жалел пред повисоките судски инстанции поради пресудата на првостепениот суд, но истите го потврдиле становиштето на Основниот суд Скопје 1.

На 7 март 2007 година жалителот поднел кривична пријава до Јавното обвинителство, во која тврдел дека тој бил предмет на полициска бруталност. Со оглед на тоа дека надлежните не постапиле во врска со неговата кривична пријава, на 25 мај 2010 година жалителот се обратил повторно до Јавното обвинителство со барање да се преземат мерки со цел одговорните лица да бидат казнети, но не добил одговор од јавниот обвинител.

Образложение на ЕСЧП

Како што е наведено погоре, жалителот се жалел дека бил држен во изолација и малтретиран од страна на полицијата, дека немало ефективна истрага за неговите наводи за малтретирање, и дека неговата осуда била заснована на признание добиено под принуда.

Во однос сериозните наводи за малтретирање на жалителот од страна на полициски или слични државни агенти, општите принципи развиени во судската пракса на ЕСЧП наведуваат на обврската државата да води брза, ефективна и официјална истрага за идентификација и казнување на сторителите на горенаведеното кривично дело, кое како такво е признаено и од страна на македонскиот кривичен закон. Воедно, судот потсетува на членот 1 на Европската конвенција за човекови права кој ѝ ја налага на секоја држава потписничка обврската за почитување на човековите права. Понатаму, согласно судската пракса на ЕСЧП, кога станува збор за членовите 2 и 3 од Конвенцијата односно правото на живот и забрана за мачење, кога предметните настани им се познати исклучиво на властите, како што е случајот со лица под нивна контрола во притвор, во таков случај товарот на докажување паѓа на органите кои треба да дадат задоволително и убедливо образложение. Судот потсетува дека неговата улога не е да донесе одлука за кривична вина или граѓанска одговорност туку за одговорноста на договорните држави согласно Конвенцијата, односно најважното прашање што треба да се одговара според ЕСЧП е дали државите потписнички на Конвенцијата постапуваат согласно истото. ЕСЧП од наводите на странките забележал дека државата не успеала да достави задоволително и убедливо објаснување за потеклото на повредите на жалителот и за вистинските околности под кои тие биле нанесени, како и за непостапувањето на јавниот обвинител кој бил присутен на 19 август 2005 година кога жалителот го информирал судијата за случувањата во периодот на изолација од 12 до 16 август и кој не се обидел да ги сослуша доказите и не иницирал истрага. Дополнително на ова е и непостапувањето на надлежните од јавното обвинителство по кривичната пријава на жалителот за малтретирање поднесена во 2007 година.

Понатаму, жалителот изнел дека изјавата од 16 август 2005 година каде што признал дека поставил експлозивна направа на дворот на полициската станица Битпазар, била незаконита бидејќи била дадена под притисок во околности на сериозен страв и закани по неговиот живот и животот на неговите родители, а истата била земена како доказ во кривичната постапка што се водела против него и поради тоа постапката била неправична. Судот го повторува становиштето дека секој доказ добиен со мачење не може да се искористи во кривична постапка. Истото го забранува и членот 15 од Конвенцијата на Обединетите нации против тортура и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување. Констатирано е од страна на Судот дека изјавата на жалителот од 16 август 2005 година била употребена како доказ во кривичната постапка против него, па поради тоа Судот смета дека постапката била неправична.

Земајќи ги предвид ваквите околности, ЕСЧП констатирал повреда на членовите 3 и 6 на Конвенцијата поради пропустот на властите да ги истражат наводите на жалителот за малтретирање од страна на полицијата и користењето на изјавата на жалителот од 16 август 2005 година во кривичната постапка против него.

Правично обештетување или штета

ЕСЧП одлучил дека државата треба да му исплати на жалителот 7.000 евра за нематеријална штета и износ од 1.010 евра за судски трошоци.

Аслани против Република Македонија – Ж.бр. 24058/13 [Пресуда од 10 декември 2015 година]

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) на 10.12.2015 година донесе пресуда во случајот *Аслани против РМ*. Жалителот се жалел, дека бил малтретиран од полицијата и дека последователната истрага за неговите тврдења за полициска бруталност била неефективна.

Факти на случајот

Жалителот е роден во 1962 година и живее во Охрид.

Имено, жалителот бил вработен во пекарница во сопственост на лицето З.Ц. На 20 март 2008 година неколку полицајци пристигнале во пекарницата со цел да утврдат дали сите вработени поседуваат дозволи за работа и престој. Откако жалителот бил повикан од сопственикот на пекарницата, жалителот и сопственикот на пекарницата биле одведени во полициска станица и со нив било разговарано во канцеларијата на М.Г. кој бил главен командир на полицијата во Ресен. Жалителот тврдел дека ја напуштил полициската станица околу 04:15 часот на 21 март 2008 година, а додека бил таму, бил физички нападат и навредуван од страна на полицискиот службеник Ѓ.С. Истото го тврдел и З.Ц., односно дека бил физички нападат и навредуван од страна на полицискиот службеник Ѓ.С. кога тој дошол во пекарницата. Жалителот веднаш по напуш-

тањето на просториите на полициската станица отишол на лекар и извадил лекарско уверение, каде што биле констатирани повредите во пределот на носот. Имено во лекарското уверение на докторот Л.Д.Б. од Охридската болница стоело дека било направено рентгенска снимка на носната пирамида на жалителот и биле извршени поместување и имобилизирање на истото. Жалителот по настанот, на два различни датуми бил прегледан од доктори од Охридската и Скопската болница при што му била препишана терапија и му биле дијагностицирани модрици на лицето и скршен нос.

На неодреден датум помеѓу 21 и 27 март 2008 година жалителот поднел кривична пријава до јавниот обвинител заради малтретирање од полицијата. Понатаму, на 27 март 2008 година жалителот и З.Ц. се пожалиле до Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди на Министерството за внатрешни работи (СВКПС) дека биле малтретирани од полицајци за време на инцидентот помеѓу 20 и 21 март 2008 година. На 17 јуни 2008 година СВКПС испратил „посебен извештај“ за предметот до јавниот обвинител и истиот содржел службени белешки за разговори водени со Ѓ.С. и разни полициски службени лица и материјали приложени од лицата З.Ц. и жалителот.

Кривична постапка против Ѓ.С.

По барање на јавниот обвинител од 12 јуни 2008 година, на 30 октомври 2008 година истражен судија на Основниот суд Ресен покренал истрага во врска со наводите дека Ѓ.С. ги малтретирал, им се заканувал и ги навредувал З.Ц. и жалителот. Во Основниот суд Ресен биле сослушани сведоците односно, другите работници на пекарата и полициските службеници кои биле присутни во пекарата, потоа по барање на судот било подготвено форензичко медицинско мислење и таму биле констатирани повредите на жалителот, но поради недостиг на докази дека Ѓ.С. го сторил наведеното кривично дело на 24 февруари 2009 година јавниот обвинител го известил истражниот судија дека се откажува од гонењето. Потоа жалителот бил советуван да го продолжи кривичното гонење во својство на супсидијарен тужител. Жалителот го искористил гореспомнатото право и на 13 април 2009 година поднел супсидијарен обвинителен акт против Ѓ.С., но постапката била запрена од страна на Основниот суд Ресен по приговорот на Ѓ.С. Апелациониот суд Битола го укинал решението за запирање на постапката и му наложил на Основниот суд Ресен да изврши соочување меѓу жалителот и другите полициски службеници кои биле присутни во пекарницата и полициската станица кога жалителот бил на разговор и да ги истражи тврдењата што биле изнесени во меѓувреме, имено дека жалителот претрпел одредени повреди во сообраќајна несреќа што се случила пред инцидентот на 21 март 2008 година. Основниот суд Ресен го извршил соочувањето и ги истражил наводите поврзани со сообраќајната несреќа на жалителот, но потоа сите судии на Основниот суд Ресен побарале изземање од предметот бидејќи тие веќе биле вклучени во постапката во различно својство. На 1 јуни 2010 година Апелациониот суд Битола му го доделил предметот на Основниот суд Битола. Понатаму, во три наврати Основниот суд Битола го ослободил од обвинение Ѓ.С. поради недостиг на докази, но Апелациониот суд Битола ги уважувал жалбите на жалителот и го враќал предметот на повторно судење поради убедување дека Основниот суд Би-

тола неправилно и нецелосно ја утврдувал фактичката состојба во однос на повредите на жалителот.

На 18 март 2015 година Основниот суд Битола го ослободил Ѓ.С. од обвинение за малтретирање и го одбил обвинението за телесна повреда, а во врска со вториот основ, судот утврдил дека настапила застареност. Потоа Апелациониот суд Битола ја уважил жалбата на жалителот и му го вратил предметот на Основниот суд Битола на повторно судење затоа што не ги зел предвид упатствата на Апелациониот суд.

Во пресуда од 12 ноември 2013 година, Врховниот суд го усвоил барањето на жалителот за заштита на правото на судење во разумен рок и признал дека кривичната постапка против Ѓ.С. била предолга, поради тоа му досудил на жалителот надомест во износ еквивалентен на 500 евра и определил Основниот суд Битола да ја заврши кривичната постапка колку што е можно побргу, но не подоцна од шест месеци од приемот на пресудата.

Образложение на ЕСЧП

Како што е наведено погоре, жалителот се жалел, дека бил малтретиран од полицијата и дека последователната истрага за неговите тврдења за полициска бруталност била неефективна.

Во однос на наводите на жалителот за неефективната истрага која била водена од страна на домашните судови за неговите тврдења за полициска бруталност, Европскиот суд за човекови права потсетува дека праксата изградена за член 2 и 3 од Конвенцијата односно членовите кои го гарантираат правото на живот и го забрануваат мачењето е дека кога за предметниот настан постојат ексклузивни сознанија во посед на властите, како во случаи на притворени лица под нивна контрола, ќе се појават силни претпоставки за фактот на повреда или смрт настаната во текот на тоа лишување од слобода. Во такви предмети може да се смета дека товарот на докажување паѓа врз властите, кои треба да обезбедат задоволително и убедливо објаснување. Според Европскиот суд за човекови права, кога поединец со добра здравствена состојба е лишен од слобода од полиција и по ослободувањето е утврдено дека бил повреден, државата е должна да обезбеди прифатливо објаснување како биле причинети тие повреди, а во отсуство на такво објаснување се појавува јасно прашање според член 3 од Конвенцијата.

Имајќи го предвид горенаведеното, Европскиот суд за човекови права е убеден дека има докази во прилог на верзијата на жалителот, имено кривичната пријава од жалителот и медицинските докази што биле на располагање во тоа време за настаните биле доволна поткрепа за тврдењето на жалителот дека бил малтретиран од страна на полицискиот службеник и затоа според Европскиот суд за човекови права товарот на докажување треба да се префрли врз државата. Меѓутоа, државата според Европскиот суд за човекови права, не обезбедила задоволително и убедливо објаснување за потеклото на повредите на жалителот кои биле посочени во медицинските списи и стварните околности во кои тие биле причинети.

Воедно, жалителот тврдел дека бил подложен на полициска бруталност. Европскиот суд за човекови права констатирал дека жалителот претрпел скршеница на носот и модринки на лицето поради употреба на „груба сила“ врз неговото лице. Овие повреди биле опишани во медицинските списи што биле изведени како доказ на судењето и претставувале телесна повреда. Во отсуство на какво било оправдување на овие повреди, Европскиот суд за човекови права смета дека постапувањето на кое бил подложен жалителот му причинило физичка болка, страв, голема вознемиреност и душевно страдање.

Од горенаведените причини, Европскиот суд за човекови права одлучил дека имало повреда на член 3 од Конвенцијата поради пропустот на властите да спроведат ефективна истрага за тврдењата на жалителот за полициска бруталност. Меѓу другото, Европскиот суд за човекови права констатирал дека имало повреда на член 3 од Конвенцијата поради нечовечно и понижувачко постапување од страна на полицијата за време на сослушувањето на жалителот во полициската станица во Ресен на 21 март 2008 година.

Правично обештетување или штета

ЕСЧП одлучил дека државата треба да му исплати на жалителот 11.700 евра за нематеријална штета.